

POVIJESNO-ZEMLJOPISNE ZNAČAJKE CRKVENOG ŽIVOTA U VINJERCU

Damir MAGAŠ
Filozofski fakultet Zadar

UDK 949.75:910.3 Vinjerac
Izvorni znanstveni članak

Primljeno: 27. XI. 1998.

U radu se razmatraju dosadašnje spoznaje autora o povijesno-zemljopisnim osnovama crkvenog života u Vinjercu. To naselje, 36 km od Zadra u općini Posedarje, pripada ražanačkom dekanatu u Zadarskoj nadbiskupiji. U starini tu se nalazio mali pavlinski pustinjački samostan sa crkvicom Sv. Marka. Samostan je ukinut 1416. godine, a zidine crkvice su bile sačuvane do kraja 19. st. Zajednička župa sa susjednim naseljima Slivnicom i Selinama postojala je do 1826. kada Vinjerac postaje zasebna župa. U starini ovdje su djelovali glagoljaši, a u drugoj pol. 17. st. župu vode franjevci s Visovca. Od početka 18. st. niže se niz domaćih svećenika, od koji su većina bili glagoljaši. Župa je posvećena Sv. Anti Padovanskom. Gradnja nove crkve Sv. Ante započela je 1652., a temeljita rekonstrukcija obavljena je 1846. U radu se daje i kretanje broja stanovnika župe, te popis 70 poznatih svećenika. Župa je do 1828. u sastavu Ninske biskupije, a njenim gašenjem pripala je Zadarskoj nadbiskupiji. Vinjeračka crkva bila je u starini bogato nadarivana od domaćih pomoraca i vlasnika jedrenjaka koji su bili poznati u istočno-jadranskoj jedrenjačkoj plovidbi tijekom 19. st.

Vinjerac je malo pomorsko naselje i luka u II dijelu Velebitskog kanala (273 st. 1991), 36 km sjeverno cestom od Zadra. Njegova župa danas odgovara statističkom naselju koje obuhvaća jezgru na poluotočiću, te zaseoke Ždrilo-Kneževiče i Vučijak (Žunići, Magaši, Čoze i Srzentići). Od najstarijih vremena u prostoru Vinjerca nalaze se i objekti sakralne namjene. Kroz prošlost izgrađeni su objekti i održavani običaji koji su imali sakralno obilježje. Zbog slabe istraženosti vinjeračkog prostora nije moguće znatnije govoriti o vjerovanjima ili mogućim materijalnim ostacima nekadašnjih kultura. Najstariji su poznati neki prapovijesni liburnski lokaliteti iz prapovijesti, prvenstveno grobni humci. Od liburnskih grobnih humaka nekoliko ih je poznato u području Brisnice, Slivnice, Radovina i Posedarja, dok se na području Vinjerca zasad zna za jednog koji je neistražen, a nalazi se na Golom brdu (230 m) oko 1 km JZ od zaseoka Čoza. Iz kasnijih vremena, sve do kasnog srednjeg vijeka nije zasad poznato ništa o vjerovanjima ili mogućim sakralnim građevinama. Jedino je u narodu ostalo zapamćeno da su spilje i pećine u Ždrilu i neposrednoj blizini nastavali pustinjaci ili eremiti, kršćanski usamljenici koji su se u

surovim uvjetima (Ćatnice!) daleko od svjetovnih zbivanja utjecali Bogu i skrušenom životu. Moglo je to biti od najstarijih dana kršćanstva pa sve do srednjeg vijeka.

Na rtu vinjeračkog poluotočica na važnom pomorskom pravcu Velebitskim kanalom prema Novigradu i Obrovcu, na mjestu prirodno zaštićene lučice, prema Bianchiju, postojao je nekad stari samostan pustinjaka Sv. Pavla s crkvicom posvećenom Sv. Marku. On navodi da je samostan razoren 1416. godine, a crkva da je i dalje ostala sačuvana.¹ Isto se zbilo i s pavlinskim samostanom na području Ražanca gdje je po njemu, bila crkva Sv. Andrije apostola. Očito da pavlini općenito nisu bili u milosti Mlečana koji su 1409. zaposjeli Zadar i primorske gradove, budući da su politički, kao Hrvati i često glagoljaši, koliko se zna, bili povezani s prostorima ugarsko-hrvatske krune. Kroničar župe, Leonard Riko Finka navodi da je do te godine spomenuta crkva bila župska, što je međutim teško dokazati budući da nije naveo izvor.

Dokidanje samostana Sv. Pavla od strane Mlečana podudara se sa sprječavanjem ponovne uspostave hrvatske uprave nad ovim prostorom. Obnovom zidina Mlečani oblikuju dvorac-utvrdu (kaštel), koji dolazi u posjed mletačke obitelji Venier s očiglednom namjerom nadzora plovnog puta i vojnog nadgledanja sjeverne obale Velebitskog kanala koja je i dalje pripadala ugarsko-hrvatskom kraljevstvu. Da li je i prijašnji samostan imao sličnu funkciju i da li je i u kojoj mjeri bio vezan za starodrevnu prometnu funkciju prijelaza iz Ravnih Kotara na Velebit, može se samo pretpostavljati.

Starije običaje i vjerovanja potvrđuju i takozvana mirila ili počivališta, kamene oznake za umrle na njihovom putu do mjesnog groblja gdje su ih nosili na traljama zavijene u "lancun" (plahtu) ili biljac i vezane da ne padnu. To su bila mjesta gdje su se pogrebne povorke, noseći umrlog prema groblju odmarale, a ležeće tijelo umrlog bilo je označeno kamenim nadglavcima, oznakom postolja nogu, a ponekad i cijelim kamenim ležištem. Tako postoje, još uvijek vidljiva Kneževića mirila gdje su se "mirili" umrli iz Ždrila-Kneževića uz cestu Ždrilo - Vinjerac, pokraj Treće drage, a Ćozića mirila na putu uz Stražbenicu su razgažena i nestala. Mirila postoje i u susjednim naseljima Slivnici, Starigradu, Tribnju, Selinama i dr.

Nakon burnih zbivanja uzrokovanih ratovima s Turskom obnavlja se i crkveni život u Vinjercu. Starije narodne tradicije i kršćanstvo sačuvani su zahvaljujući glagoljaškim svećenicima. Jedan stari zapis na *glagoljici* "1630 na 22 avgus(t)a to pisa našť vineraz" "to pisa Tome Edre"² ukazuje na rad glagoljaša u ovom kraju u tom burnom i teškom razdoblju za opstanak Hrvata u ovim predjelima. Njihov je rad bio naročito istaknut u bratovštinama u kojima su se školovali i podučavali bratimi, često budući svećenici, skupljali dobrotvorni prilozima i vršile akcije izgradnje crkvi i sl. U Vinjercu su sačuvani i oštećeni glagoljski misali iz 1634. godine, koje je autor našao u kući p. Dinka Žunića 1996. g. i u župskom uredu.

Vinjerac je tada sa Slivnicom i Selinama (a do početka 18. st. i sa Starigradom) činio jedinstvenu župu sa crkvama Sv. Kuzmana i Damjana u Slivnici, Sv. Ante Padovanskog u Vinjercu, Sv. Marka u Selinama (Vinjerac pod Planinom), Sv. Jakova na V. Močilima i Sv.

¹ Carlo Federico BIANCHI, *Zara Christiana*, Zadar, 1879., 287-288.

² Vjekoslav STEFANIĆ, *Glagoljski rukopisi Jugoslavenske Akademije*, I, Zagreb, 295.

Ivana Glavosjeka na Libinju. Ove dvije potonje crkvice na Velebitu služile su ponajviše ljeti za vrijeme boravka pastira i blaga na bogatim pašnjacima. Dok se do kraja 15. st. ovaj prostor navodi kao župa Slivnica, u XVII stoljeću, kako navodi Bačić, redovito se vodi u sastavu župe Vinjerac (*Castel Venier*).³ Zato u Vinjercu često borave dva svećenika: župnik i kapelan. Da li su već tada bili sagradili današnju crkvu, kao što Bianchi kaže, nastojanjem dobrotvorne bratovštine Sv. Ante Padovanskog, (koja je bila ukinuta 1808. g.) ili su se služili starom, ostaje upitno, ali već početkom 17. stoljeća stanovnici Starigrada i Vinjerca mole ninskog biskupa i franjevačke starješine iz Visovca da im dadu fratre za župnike.⁴ Tako se već 1646. godine, kao župnik Podgorja (odnosilo se to na Vinjerac - Jasenice, tj. područje od Jasenica preko Rovanjske do Selina uključivši i Vinjerac) spominje o. fra Frane Miočević.⁵ On je poput ostalih franjevac u to vrijeme predvodio narod u borbama protiv Osmanlija i poginuo kod Boričevca u Lici (Gornje Pounje).⁶

Da su Vinjerčani, dijelom starosjedoci a dijelom i došljaci tada aktivno sudjelovali u borbama, svjedoče pogibija spomenutog fra Frane Miočevića i smrt župnika Vinjerca o. fra Mije Bukovca, koji je predvođeni Vinjerčane poginuo u bici protiv Osmanlija kod Zečeva (Ostrovica) 1650. godine.⁷

U spisima Dinka Žunića navodi se da je glavni oltar crkve Sv. Ante izgrađen 1652. godine, što bi značilo da je crkva bila tada ili koju godinu ranije i sagrađena. Na drugom mjestu on navodi da je crkva sagrađena iza 1657. godine, tj. nakon turskog razaranja Vinjerca koje se zbilo te i sljedeće godine. To ne isključuje mogućnost da je izgradnja crkve započela oko 1652. s glavnim oltarom, da je ratnim zbivanjima bila prekidana te dovršena do kraja tog desetljeća. Crkvu su dakle gradili župljani, predci današnjih Vinjerčana za koje se pouzdano zna da su tada već obitavali ovdje (vidi prezimena Vinjerca).

Kao župnik Vinjerca spominje se 1667. godine fra Jakov Antičić, visovački franjevac, te da mu je prethodnik bio fra Mijo Bukovac koji je bio ubijen kao aktualni župnik Vinjerca. Također, J. Zakarija, generalni vikar ninske biskupije, dopušta 29. I. 1669. godine službu fra Juri iz Sukošana (*a San Cassiano*) dok se iz Šibenika ne vrati fra Luka Banović koji po volji ninskoga biskupa obavlja službu u Vinjercu i Obrovcu.⁸

³ Franjo SMILJANIĆ, Teritorij i granice Lučke županije, *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru*, sv. 35/1995/96, Zadar, 1997., 208, 209.; Stanko BAČIĆ, *Franjevci u Zadarskoj nadbiskupiji i Ninskoj biskupiji*, Šibenik, 1995., 99, 159.

⁴ Radoslav LOPAŠIĆ, *Dva hrvatska junaka, Marko Mesić i Luka Ibrišimović*, Zagreb, 1888., 42.

⁵ ISTI, navodi se da u rukopisnim knjigama u Sinju i Visovcu: Petar Kr. BAČIĆ, Karin i okolne župe, *rukopis*, Visovac, 1922. piše: "*Francesco Miočević fu ammazzato da nemici in Lika sotto Boričevac essono paroco attuale del Castel Venier*". Ovaj Franjo Miočević bio je vjerojatno iz Skradina (op.p.).

⁶ ISTO

⁷ Zacijelo je to moralo biti 1648. godine kada se odigrao boj kod Zečeva (Devrske) kojeg su protiv Husein bega sa 700 vojaka na mletačkoj strani predvodili Ilija Smiljanić i Vuk Mandušić, Roman Jelić, Smiljanići, kotarski serdari, *RZJAZU u Zadru*, 29-30/1983., 119.

⁸ Stanko BAČIĆ, *Perušić*, Split 1989., 125., prema Arhivu Ninske biskupije, *Kodeks (MON) biskupa de Grassis*, K-XXIII, Arhiv Nadbiskupije zadarske, Zadar.

Pučanstvo, župnik, crkva i sâm Vinjerac spominju se u izvješću ninskog biskupa Franje de Grassisa Svetoj stolici 15. svibnja 1670. godine.⁹ Tada su za župnike u Ražancu, Vinjercu, Posedarju i drugim mjestima imenovani domaći ljudi koji su mislili starohrvatski. Također, u tekstu okružnice istog biskupa koji je glagoljicom ispisan u Ninu 9. srpnja 1672., navodi se uz ostala mjesta i Vinjerac, a radi se o utjerivanju crkvene desetine i ostalih daća od žitelja koji su zanemarivali svoje obveze prema crkvi i svećenstvu,¹⁰ što je očito proizlazilo iz okolnosti stalnih ratnih previranja i nereda koji su tada trajali.

"Godine 1675. u Vinjercu je fra Ante Antunović, a kad se on zahvalio na župi i župa se ispraznila (očigledno da se radi o zajednčkoj župi Vinjerca sa Slivnicom i Selinama, op. p.), imenovan je 20. XI. 1676. novim upraviteljem fra Grgo Šutić."¹¹ Prethodno je biskup ninski Grassi predvodio svečanu procesiju 25. listopada u Novigradu; na njoj su sudjelovale župe Posedarje, Budin, Kožulovo polje (Perušić), Vinjerac i Ražanac, budući da te župe nisu mogle sudjelovati na procesiji u Ninu u sklopu partikularnog jubileja biskupije kojeg je dopustio tadašnji papa Klement X., održanoj 11. listopada iste godine.¹²

"Na molbu Vinjerčana gvardijan Sv. Lovre u Šibeniku poslao im je 13. VI. 1677. fra Ludovika Aničića."¹³ Ovaj službuje u Vinjercu još i 1682. g. kad se spominje i njegov kapelan fra Toma.¹⁴ U ispravama je pronađeno "da su kršćani Starigrada, župe Vinjerac, tražili franjevca za župnika te da im je 13. lipnja 1686. fra Stipan Perković, gvardijan Sv. Lovre u Šibeniku, poslao fra Tomu Klarendića koji se tu nalazi i 1689. Iz rečenoga se smije zaključiti da je Starigrad dotada bio u sastavu župe Vinjerac, od koje se mogao odijeliti poboljšanjem prilika."¹⁵

Godine 1691. (27. VI.) u Vinjercu su službovali fra Frano iz Banja Luke i kapelan fra Ludovik, obojica visovački franjevci.¹⁶ Početkom 1692. (18. I.), "ninski biskup Juraj Parčić upravio je pismo na župnike franjevce u Perušiću, Popoviću, Jasenicama, Starigradu, Vinjercu (očigledno sa Slivnicom i Selinama op. p.) i Ruplju da popišu vjernike u svojim župama."¹⁷ Iste godine je nastalo dragocjeno kartografsko i demogeografsko svjedočanstvo za velik dio zadarskog kopnenog područja. Radi se o spomenutom zemljovidu primorskog dijela ninske biskupije iz 1692. godine s popisom naselja i žitelja prema vjeroispovijedi. To je zasad najstariji pouzdani dokumenat o broju stanovnika Vinjerca.

⁹ Josip KOLANOVIĆ, Zbornik ninskih isprava od XIII do XVII stoljeća. *Rad HAZU u Zadru*, 16-17/1969. 493

¹⁰ ISTO, str.

¹¹ S. BAČIĆ, n.d., 125, 126, izvor kao i prije, K-I.

¹² ISTO, 134., izvor kao i prije, K-VI.

¹³ ISTO, 126., izvor kao i prije K-I.

¹⁴ ISTO, izvor kao i prije, K-XVIII.

¹⁵ S. BAČIĆ, *Franjevci u Zadarskoj nadbiskupiji i Ninskoj biskupiji*, Šibenik, 1995., 159.

¹⁶ S. BAČIĆ, kao i bilj. 8., 126., izvor isti, K-XXIV.

¹⁷ ISTO, 126, izvor isti, K-XXIII; Mile BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke vladavine*, Zagreb, 1982., (zemljovid na unutarnjoj strani korica).

Gvardijan crkve Sv. Lovre u Šibeniku šalje 1695. godine u Vinjerac fra Ludovika Ivačića, a franjevački provincijal Budalić 14. VII. 1696. fra Lovru Senetića i kapelana fra Lovru Klarendića.¹⁸

Junaštvo Vinjerčana u borbama protiv Osmanlija i njihov otpor mletačkim vlastima značajke su koje je opjevao i vinjerački pjesnik Vladislav Vežić gotovo dva stoljeća kasnije. Posebno je istakao vinjeračkog fratra, navodno sina nekog Mitra iz Karina koji je nakon smrti roditelja posvojen od Ražova iz Radovina te se posebno istakao krajem 17. stoljeća. On je, prema pjesmi, skupa s pobratimom, vinjeračkim junakom Markom Kovačevićem, predvodio Vinjerčane, Starigradane i Tribanjce u borbama protiv Turaka od bečkog rata (1683.) sve do kraja, iza Karlovačkog mira (Srijemski Karlovci, 1699.), u službi Smiljanića, Janković Stojana i drugih mletačkih podanika, diljem zadarskog zaobalja i kod Obroveca da je razbio vojsku Jusup bega od roda Jablanića, zarobio ga i povratio na katoličku vjeru te ga oženio s kćerkom Stjepana Nekića s kojom se naselio u selinskom dijelu Vinjerca, gdje i danas postoji prezime Jusup. Kada su završili ratovi s Turcima, vinjerački se župnik ponovno vratio službi Božjoj gdje je po drugi put dao mladu misu uz pratnju 12 svećenika glagoljaša, uz blagoslov ninskog biskupa i visovačkih franjevačkih starješina.¹⁹ Evo stihova s kraja njegove pjesme "Vinjerački župnik" :

*Kada iza ljutih ratova
Dalmaciju ostaviše Turci
junak slavni, od Karina fratar,
u Vinjercu u Božijoj crkvi
službu Božju oćatiti dade
sa dvanaest popa glagoljaša,
i Bogu se zahvalio smjerno
za pobjedu i za sreću sv'jetlu
što j' njegova otačbina draga
turski jaram prelomila slavno.
A ti, moje mjesto zavičajno,
moj Vinjerče, labudiću mali,
znaj, kakov je bio junak slavni
tvoj negdašnji ponositi župnik!*

(V. Vežić, Vinjerački župnik)

Godine 1704.-1709. matičar u Vinjercu je fra Ante Rubčić, glagoljaš.²⁰ Trojica visovačkih franjevaca su služili Vinjerac s okolicom i 1708. Godine 1716. župnik Vinjerca

¹⁸ S. Bačić, n.d., 126, izvor kao i prije, K-XVIII.

¹⁹ Vladislav VEŽIĆ, *Milovanka, pjesma Vinjerački župnik*, Zagreb, 1896., 86-93.

²⁰ Vladislav CVITANOVIĆ, Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskom području, glagoljaša, *Radovi HAZU u Zadru*, 10/1963, 319.

bio je fra Ante Zurković (Surković) rodom iz Imotskog.²¹ Don Jure Kuštera se spominje 1727. kao župnik (matičar) Vinjereca (prema jednoj oporuci koju je pisao prigodom svog boravka u Ljupču). Nešto kasnije se spominje don Martin Skropanić iz Oliba, da je matičar u Kaštel Vinjeru.²²

Od početka 18. st. počinju se i Vinjerčani glagoljaši češće nalaziti u spisima kao svećenici, župnici, bratimi itd. Tako se 1700. spominje Mate Čoza kao bratim glagoljaš.²³ Ipak, 14. VII. 1714., Vinjerčani (i Starigradani) traže preko ninskog biskupa Rosignolija da im ponovno dode franjevac s Visovca. Poslan je spomenuti fra A. Zurković.²⁴

Fratar Franjo Čoza zv. Kaime, Vinjerčanin glagoljaš, navodi se kao obnovitelj franjevačkog samostana i crkve u Karinu (1730.-1732.)²⁵ kada je zajedno s fra Franom Bokanom počeo čistiti crkvu i samostan (1730.), da bi ga sljedeće godine djelomično osposobili za stanovanje. Te su godine bile upotrebljive tri prostorije s južne strane u koje su uselila 4 svećenika i jedan dječak. Predsjednik kuće bio je upravo fra Franjo Čoza koji je umro 2. veljače 1744.²⁶ Godine 1730. Lovre Knežević spominje se kao svjedok.²⁷ Šime Kovačević postao je 1737. glagoljaš, a don Petar Čoza, glagoljaš, umro je 1745.²⁸ Godine 1760. spominje se i glagoljaš don Ilija Knežević.²⁹ Vinjerački glagoljaši dokaz su postojanja pismenosti koja se u to vrijeme očuvala preko ovih postojanih čuvara hrvatske narodne svijesti i jezika.

Oni koji su ulazili u kolonatske odnose, tj. obrađivali zemlju feudalaca, morali su uglavnom davati četvrtinu odnosno sedminu (od kraja 17. stoljeća) plodova (uroda i blaga) vlasnicima, te petnaestinu stolnoj crkvi, tj. biskupiji u Ninu.

Tako su uz ostale stanovnike ovog kraja i neki Vinjerčani bili obuhvaćeni naredbom glavnog namjesnika Antuna Reniera od 17. III. 1767. godine kojom su na obvezu izvršenja javnih davanja od žita, kukuruza i dr. bili upozoreni glavari sela Mihovil Magaš(ević) (Mio Magassevich), seoski sudac Jure Veršić (Giure Versich), starci Jakov Knežević (Giacov Knezevich), Ivan Pekota (Ivan Pecotich), Petar Bušljeta (Busletta) i Nikola Magaš, kao i župnik don Šime Dadić.³⁰ Godine 1769. i 1775. spominje se u dokumentima njegov

²¹ Petar Kr. BAČIĆ, Karin i okolišne župe, Visovac, 1922. (rukopis, ispis prezimena: Surković). Isti je bio prethodno u Starigradu (1700 i 1710.), a kasnije u Perušiću, 1717., i Obrovcu 1719.; vidi i S. BAČIĆ, *Franjevci*, n.d., 227.

²² Vladislav CVITANOVIC, Prilog poznavanju kulturne povijesti na zadarskom području (glagoljica), *Radovi Instituta JAZU u Zadru*, 6/7, Zagreb, 1960., 209.

²³ kao i bilj. 20.

²⁴ S. BAČIĆ, *Franjevci*, n.d., 91, 159.

²⁵ ISTO., 222.; o njemu opširnije u poglavlju ove knjige: Neki poznatiji Vinjerčani.

²⁶ S. BAČIĆ, *Franjevački samostan u Karinu*, Šibenik, 1995., 69-78.

²⁷ V. CVITANOVIC, kao i bilj. 20.

²⁸ ISTO.

²⁹ ISTO.

³⁰ DAZd, *Spisi glavnog namjesnika*, Antun (Antonio) Renier, 1766-1768., knj. IV, 262, 263. Spomenuti Nikola Magaš, kasnije 1781., 21. listopada, se spominje kao kapetan Vinjereca i Slivnice (Capitan Nicolo Magas, v. Luka JEJIĆ, *Fontes Historici Liturgiae Glagolito-Romanae*, Krk, 1906., str. XVIII, 60.) Kasnije je i njegov sin Mate bio glavari mjesta (DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 46., Spis od 26. veljače 1803.).

prezimenjak Vinjerčanin vlč. Petar Dadić, župnik i matičar u Slivnici.³¹ Zna se da je umro 1818. g.

U postupcima Domenike, kneginje Posedarske, kćerke Petra Posedarskog, protiv Vinjerčana i Slivničana, a i drugih sela, 1776. godine (u Novigradu, Zadru) zbog nedopuštene sječe šume, jednu je naredbu čitao 10. XI. u Vinjercu s crkvenog oltara prije spomenuti mjesni župnik don Šime Dadić.³² Spominje se i kao svećenik-glagoljaš i matičar 1784. u Selinama. Te godine je i umro.³³ Zanimljivo je da su još dva vinjeračka svećenika istodobno pročitali iste naredbe: u Slivnici don Petar Dadić i Islamu Latinskom don Mate Čoza.³⁴ Ovaj posljednji je umro 1811. kao aktualni župnik Islama.³⁵

Godine 1778. (13. V.), Jerolim Gradenigo, glavni namjesnik, izdao je naredbu u kojoj se izričito navodi da mještani Novigrada, Posedarja, Vinjerca, Islama Latinskog, Islama Grčkog i Kašića smiju sječi šumu na feudu Posedarskih samo uz dopuštenje vlasnice kneginje Domenike Posedarske. I ova je naredba bila pročitana u svim selima, tako i u Vinjercu 24. VI., kako se navodi, u crkvi Sv. Ante.³⁶

Svjedoci su bili (7. XI. 1779.) još i glavar Vinjerca i Slivnice Nikola Magaš, župnik Slivnice don Petar Dadić, Ivan Žunić iz Vinjerca, Josip Kalac i Ilija Barić iz Slivnice i više drugih.³⁷ Godine 1790. spominje se vinjerački bratim glagoljaš Filip Žmikić (kasnije svećenik Slivnice).³⁸

U potvrdama iz 1792. g. da je jedna naredba pročitana svim mještanima Vinjerca i drugih naselja, saznaje se da je župnik u Vinjercu tada bio don Petar (Pere) Dadić, u Posedarju don Luka Magaš, u Slivnici don Pavao Miletić itd.³⁹ Iz potvrde da je jedna naredba Šimuna Ponte u ime kneginje Domenike Posedarske od 3. X. 1793. godine pročitana u Posedarju 4. XI., razvidno je da je u Posedarju još bio župnik Vinjerčanin don Luka Magaš.⁴⁰

Iz 1793. (8. IX.) sačuvan je prijepis pisma ninskog biskupa kojim se traže dohodci koji pripadaju ninskoj biskupiji od mošta, "biade" i svih drugih proizvoda u mjestima Slivnica, Vinjerac i Posedarje,⁴¹ a nešto kasnije (12. X.) opetovao je potražbu za Posedarje,

³¹ V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 21; DAZd, Fond obitelji Lantana, sv. 46., naredba Jakova Gradeniga (Giacomo Gradenigo) od 16. IX. 1775.

³² DAZd, *Fond obitelji Begna*, kut. 8., Parnice Domenike Posedarske protiv seljaka, Spis od 28. V. 1776. u Novigradu; V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

³³ V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

³⁴ kao i bilj. 33.

³⁵ CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

³⁶ DAZd, *Fond obitelji Begna*, kut. 4., Prijepis spisa Girolama Gradeniga, na latinici i glagoljici. Pročitan u Vinjercu 24. VI. 1776. ("in vila Vineraz").

³⁷ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 46., Spisi: Pro Co. Domenica di Possidaria Contro Ill. Co. Lodovico Fondra Ferra (*si riferisce ai fondi in C. Venier e Slivnica*), 30.

³⁸ V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

³⁹ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 46., Spisi o posedarskom posjedu, Naredba Domenike Posedarske od 23. IX. 1792.

⁴⁰ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 54., Spisi o posedarskim posjedima, Zapovijed Domenike Posedarske od 3. X. 1793.

⁴¹ ISTO, Prijepis pismene zatražbe ninskog biskupa od 8. IX. 1793.

Vinjerac, Slivnicu, Kašić i Islam pozivajući se na odredbu od 1. VII. 1674. i dekret od 20. X. 1675. g. kojima su ta prava zajamčena ninskoj stolnici.⁴² Godine 1794. spomenuti don Luka Magaš službuje kao župnik i matičar u Slivnici.⁴³

Godine 1795., (30. VIII.) prozvani su u slivničkoj crkvi Ante Barnin Knežević, Mate Filipov Kalac, Mijat Čačić, Mihovil (Mio) Magaš i Nikola Miovilović u naredbi Alojza Marina, glavnog namjesnika, zbog nepoštovanja prava Posedarskih. Bili su obvezatni isplatiti sve svoje dugove Knezu Šimunu Ponte Posedarskom. Zapovijed su pročitali tadašnji seoski sudac Pavao Lerga i tada već župnik Slivnice, spomenuti Vinjerčanin don Filip Žmikić.⁴⁴ Godine 1796. spominje se Marko Lemić, glagoljaš bratim, a možda i svećenik Vinjerca.⁴⁵

Kroz cijelo 18. stoljeće djeluje u Vinjercu bratovština Sv. Ante Padovanskog. Prvi poznati bratim je spomenuti Ante Čoza iz 1700. g., a matrikule su sačuvane od 1725. godine. Poslije uvođenja kratkotrajne francuske vlasti i dekreta o ukidanju najvećeg broja bratovština (1807.), prema navodima vlč. R. Finke formalno je ukinuta dobrotvorna bratovština Sv. Ante (1808.), a iste godine i ona Sv. Marka u Selinama. Međutim, V. Cvitanović navodi matrikulu te bratovštine iz razdoblja 1725.-1820. pa je prema tome ta bratovština trajala i dalje. Kasnije su opet obnovljena njena pravila početkom 20. st.⁴⁶ Godine 1810. prestalo je zakopavanje umrlih u mjesnoj crkvi Sv. Ante Padovanskog, a započelo ispred crkve i oko nje.⁴⁷

Župnik u Posedarju je 1810. i 1811. g. Vinjerčanin don Mate Veršić, što je vidljivo iz spisa o najmu jednog od posedarskih mlinova Josipa Benje Posedarskog nekom Krsti Bogetiću, tj. u pismu kojeg u svezi s nabavkom brašna u tom mlinu piše taj župnik.⁴⁸ Ovaj je bio stric vinjeračkog pjesnika Vladislava Vežića. Također, kao župnik u Posedarju spominje se 1822. (13. V., u Obrovcu) njegov prezimenjak don Ante Veršić prilikom sudskog procesa kojeg je Kuzman Begna Posedarski vodio protiv seljaka Bože Deme iz Posedarja zbog dugova u kukuruzu.⁴⁹

Godine 1826., dvije godine pred ukinuće ninske biskupije, dotadašnja zajednička župa Vinjerac - Slivnica - Seline, koja je inače bila u sastavu Ražanačkog dekanata, prerasta

⁴² ISTO, Prijepis pismene zatražbe ninskog biskupa od 12. X. 1793.

⁴³ V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

⁴⁴ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 46., Zapovijed Alvisa Marin, glavnog namjesnika, od 30. VIII. 1795. (Ova zapovijed je u Slivnici bila "prikazana" 1. IX. "svima onim kako gnum zapouida od Mene Sudca Pavla Lerghe, bi podpisan od mene Don Pillipo Smikicha ke budući paroka").

⁴⁵ CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.; Leonard Riko Finke, Vinjerac (rukopisu župi Vinjerac kojeg je pisac ove knjige dao i DAZd), 1952.

⁴⁶ I. R. FINKA, n.d., 5; V. Cvitanović, Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji, *Starine JAZU*, 47, Zagreb, 1957., 197.

⁴⁷ ISTO.

⁴⁸ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 54., Spisi o posedarskim posjedima, *Affitanza di possesso di Molino in Possidaria tra Giuseppe Begna di Possidaria e Cristofa Boghetich*, tu se u spisima za 1811. godinu spominje ovaj župnik.

⁴⁹ DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 46., Spisi o posedarskom posjedu, Spis preture u Obrovcu od 13. V. 1822.

u tri posebne župe.⁵⁰ Tako i Vinjerac u crkvenom pogledu postaje samostalna župa. Otada se i u statistici pojavljuje kao samostalna župa, odnosno naselje bez Slivnice i Selina. Tih je godina (1826.-1846.) župnik Vinjerca bio spomenuti don Mate Veršić koji se pojavljuje - uz ostale - i kao potpisnik, tj. svjedok, na prvom austrijskom katastarskom planu Vinjerca iz 1826. Na tom je elaboratu ucrtana i župska crkva Sv. Ante kao najveća mjesna građevina, a istom bojom i objekt kasnije župske kuće za kojeg se može pretpostaviti da je nekad bio pavlinska crkva Sv. Marka koju spominje Bianchi, a koji je tada javno dobro u najmu.⁵¹ Na istom planu vidljivo je da je crkva Sv. Ante dominantna građevina u mjestu, te da još uvijek ima apsidu koja je kasnije uklonjena. U Posedarju je istodobno i spomenuti don Ante Veršić, koji se spominje i 1827. Ovaj se 1832. skupa s Josipom Kneževićem (vlasnik barki) spominje kao padron, vlasnik gajete iz Vinjerca i aktualni župnik Posedarja.⁵²

Važan događaj početkom 19. stoljeća je i ukidanje ninske biskupije (1828.), kada je ona pripojena nadbiskupiji i metropoliji zadarskoj pa je njoj pripala i vinjeračka župa.

Iste su godine pred sudom bili i Ivan Veršić, pok. Josipa iz Vinjerca, Dujam Barać, pok. Ivana rodom iz Ražanca (Jovića, op. p.) i Petar Petranović, pok. Todora iz Zadra zbog šteta koje su još 1835. godine nanijeli spomenutom don Anti Veršiću, župniku u Posedarju.⁵³ Ovaj župnik se opet spominje i u jednom spisu iz 1837. godine u kojemu se navode sporovi Posedarskih i Podgradinjana.⁵⁴ Rečeni, tada dvadesetogodišnji Ivan je morao platiti 6 fiorina župniku.

Godine 1839. odvijala se parnica Stjepana Veršića protiv Jakova Veršića zbog terena.⁵⁵ Na sudu su se te godine našli i Ivan Knežević, Filip Žunić i Mate Žunić zbog prodaje stoke (1 *coltelo*, 2 *lanuti*, 1 konj), a i drugi: Jakov Veršić, Ivanica Bušljeta, Marko Čoza, Šime Čoza i Petar Magaš s Vučijaka jer da su napravili neke štete s blagom čak oko Bokanjca. Tada su bili glavar sela Božo Dadić i svećenik Božo Veršić.⁵⁶ Bilo je i drugih prijestupa. Don Marko Škorlić, župnik Slivnice, koji je početkom 1838. godine bio, uz don Matu Veršića, često na ispomoći u župi Vinjerac, požalio se sudu tražeći strogu kaznu protiv Šimuna Sandri iz Slivnice, zemljoposjednika.⁵⁷ Naime ovaj je nakon crkvenog vjenčanja Ivana Oštrića iz Novigrada i Vinjerke Anice Knežević, izazvao nered, psujući i

⁵⁰ C. F. Bianchi, n.d., 287. Inače, Ražanačkom dekanatu tada su pripadale župe Ražanac (s Podvršjem, Jovićima, Rtinom i Radovinom), Tribanj, Starigrad, Selina, Slivnica, Vinjerac i Posedarje, te kapelanije Ljubač (s Krnezom) i Islam Latinski. Kasnije je Radovin postao kapelanija, a Posedarje je pripojeno Novigradskom dekanatu.

⁵¹ DAZd, *Mappe Catastali esistenti nel R. Archivio di Stato compilate nell'anno 1830. Castel Venier* (Katastarski planovi iz 1824.-1830.).

⁵² DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 56., "Registro dell'Amministrazione di Beni di Possedaria dal Racolto 1826...", upisi od X mjeseca (Ottobre) 1832.

⁵³ DAZd, *Spisi Okružnog poglavarstva u Zadru*, Spisi preture Obrovac, sv. I, god. 1838., Spor protiv Ivana Veršića, Dujma Baraća i Petra Petranovića, spis od 17. X. 1838. i drugi.

⁵⁴ DAZd, *Fond bitelji Benja*, kut. 5., Jedan spis iz 1837. g. koji govori o sporu vlasnika feuda Posedarskog s Podgradinjanima, 665.

⁵⁵ DAZd, *Spisi Okružnog poglavarstva u Zadru*, Spisi preture Obrovac, sv. I, god. 1839., Spor Stjepana Veršića protiv Jakova Veršića, spis od 16. I. 1839.

⁵⁶ ISTO, sv. I, god. 1839., Spisi Viceserdarije Smilčić od 3. VII. i 24. VII. 1839. g. u Zadru i 18. V. 1839.

⁵⁷ DAZd, *Spisi Okružnog poglavarstva u Zadru*, Spisi preture Obrovac, sv. I, god. 1838., Spis od 1. III. 1838. g.

vrijedajući pirovnike u vrijeme svečanog ručka koji je bio iza mise. Svećenik navodi nazočne i svjedoke Antu Vulića, glavara sela Slivnice Josipa Kalaca, Jakova Veršića, Božu Dadića, glavara Vinjerca, Josipa, Marka i Jakova Kneževića, Serdara Fanfogna, Mariju Knežević iz Zadra, ženu okružnog draguna (*dragone circolare*), Marka, sina Šime Vlatkovića iz Novigrada i druge.

Godine 1839. morali su se u Novigrad javiti Nikola i Roko Žunić i Dujam Dadić zbog nekih kazni. Za ovog posljednjeg su Božo Dadić, glavar i Ivan Vežić, "čauš", poslali pismeno (pisao "Don Matteo, parok", zacijelo don Mate Veršić), da nije mogao doći jer da je tih dana bio zbog bolesti u krevetu.⁵⁸

Početakom 1840. (19. ožujka), već spomenuti vlč. Ante Veršić (r. 1778., u. 1845.), župnik u Posedarju, utemeljio je u zadarskom sjemeništu "Zmajević" zakladu od 8000 fiorina u korist klerika zadarske nadbiskupije, a poglavito za one iz svoje obitelji i Vinjerca, svog rodnog mjesta. Ta je zaklada kasnije bila uključena u zakladu "Zmajević", koja je imala istu svrhu.⁵⁹ On je bio vlasnik i velikog dijela zemalja u k. o. Slivnica. O njemu pjesnik V. Vežić pjeva:⁶⁰

*Ovdje umr' je od našeg plemena
glasoviti glagoljaški župnik
Vežić Ante, već pred mnogo ljeta
Oštar hješe, ponosite ćudi,
i življaše slobodno u sv'jetu ;
jezdijaše na konjicu b'jesnom,
ko da vodi aga janjičare.
Al', plemenit, za života svoga on osnova
zadužbinu l'jepu
za sinove našega plemena,
koji žele u nauke poći,
a po smrti obasuo blagom
najmilije od plemena svoga,
da i danas u bogatstvu žive
Pa neka mu vječna pamet bude
i svijetlo u plemenu ime !*

(V. Vežić, Posedarje lijepo pogledanje)

Godine 1846., odmah po dolasku novog župnika don Šime Nassia koji je uveo talijanski jezik u matične knjige, nakon što je župu pohodio nadbiskup Godeassi, traje temeljita obnova župske crve Sv. Ante Padovanskog. Izgrađena zacijelo odmah nakon istjerivanja Osmanlija iz ovih krajeva bila je zacijelo u dosta lošem stanju.⁶¹ Već 1845.

⁵⁸ ISTO, sv. I, god. 1839, Spis od I-IX, 1839, g.

⁵⁹ C. F. BIANCHI, 1879., 289, I. R. Finka, n. d., V. Cvitanović, 1963., 319.

⁶⁰ V. VEŽIĆ, n. d., Posedarje, lijepo pogledanje, 110.

⁶¹ I. R. FINKA, n. d., 3.

godine dok je još bio živ svećenik Mate Veršić (u. 5. travnja 1846.), mještani su izveli pripremne radove za obnovu pomažući radom i dobrovoljnim prilozima.

Tada je zacijelo uklonjena stara apsida. "Srušen je krov stare crkve i sakristije. Nova crkva je produljena nešto užim novim svetištem, dok je glavni brod zadržao tlocrtni prostor stare građevine. Okolni zidovi su vjerojatno povišeni u odnosu na stari objekt. Crkva je rađena kamenom kojeg ima u izobilju u tom kraju, a zatim ožbukana". (...) "Zbog jake bure, sjeverni je dio krovišta posebno ojačan. Iz istih razloga nije izgrađen planirani zvonik na preslicu, već su mještani tražili kulu-zvonik (*campanile a torre*). Oluci crkve izrađeni su od domaćeg vapnenca koji je vađen oko 1 milju od mjesta. Mještani su 1846. tražili da okružni arhitekt dostavi tehničke podatke, a tadašnji cestovni nadglednik Franjo Rubčić otpočeo je i vodio radove nakon što su mještani osigurali vapno, vodu, pijesak i ploče".⁶² Pod u crkvi je od ploča domaćeg kamena. U tlocrtu crkva ima dimenzije 25 m x 9 m, a visina je 6,9 m. Ujedno crkva je dobila i novi ogradni zid koji je zamijenio stari koji je bio neposredno uz crkvu, čime se dobilo prostora za groblje i izgradnju kosturnice. Nekako istodobno građena je i crkva Porodenja BDM u Selinama. Don Šime Nasso je iz starog glagoljskog godovnjaka umrlih priredio novi i tako je sačuvan jedini izvor o starijim vinjeračkim naraštajima. Izgleda da su stare glagoljske matice mahom propale nebrigom od njegova službovanja nadalje.

Crkva ima tri oltara. Glavni oltar, izgrađen od mramora, posvećen je zaštitniku župe Sv. Anti Padovanskom; u njegovoj niši je svečev drveni kip s knjigom u desnoj i ljiljanom u lijevoj ruci, koji se inače iznosi u procesiju na dan 13. lipnja. Naknadno je (prema pismenoj napomeni kod Finke) dodan mali kip djeteta Isusa s krunom koji stoji na knjizi. Oko vrata svečeva visi na lancu križ. Ispred oltara je svetohranište od drva s likom jednog pape naslonjenim na stolac u čijem podnožju je natpis "*A Fructu Frumenti*", barokne izrade, zacijelo iz vremena obnove crkve ili čak stariji, možda iz vremena izgradnje oltara 1652. godine. Dijelovi prvotne pozlate s mozebitnim slikama uočavaju se ispod novijeg premaza. Sličnih drvenih predmeta i komada ima nekoliko u crkvi. Ostala dva bočna oltara bila su od drva, najvjerojatnije iz crkve prije obnove. U sjevernom uglu crkvenog kruga, na starom groblju, nalazila se kosturnica koja je poslije srušena.

U godinama obnove crkve, mještanin Jakov Žmikić (1795.-1850.) poklonio je mjestu "zemljište gdje se danas nalazi mjesno groblje" koje je u dotu donijela Franica Veršić.⁶³ Već 1855. godine, kada je harala epidemija kolere, tu su pokapani prvi umrli, ali se to groblje počelo znatnije koristiti tek početkom 20. stoljeća i to od 10. srpnja 1901. kada je tu pokopan Petar Žunić, Ivana, koji se utopio u Modriču u svibnju iste godine.⁶⁴ U svezi s kolerom spominje se čudotvorni drveni kip Sv. Roka domaće izradbe koji se i danas čuva u crkvi. Sv. Rok je prema predaji zaustavio zarazu i spasio mjesto od te bolesti. Na Sv. Roka

⁶² Marija STAGLIČIĆ, Neostilska arhitektura u zadarskoj regiji, *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, Split, 1985., 234, 235.

⁶³ L. R. FINKA, n.d., 5.

⁶⁴ ISTO, Finka međutim slučajno pogrešno piše da se radi o kugi, radilo se o koleri, kako i sam navodi na drugim mjestima.

je kolera stala jer je "Sv. Roko izvadio kugi oko."⁶⁵ Radi se o vrijednom djelu, možda iz 17.-18. stoljeća, za koje govore da je bilo čuvano u nekadašnjoj crkvenoj kući te da je kupljeno upravo u vrijeme haranja bolesti. Ipak, kolera je potrajala do kasne jeseni 1856.

Bilo je još drvenih kipova svetaca koji su, kao veće vrijednosti, sedamdesetih godina 20. st. preneseni u Nadbiskupiju u Zadar. Mještani spominju trinaest kipova, ali kako vrijeme prolazi, malo njih zna potankosti o njima. Među njima su bili kip Majke Božje i Sv. Josipa u prirodnoj veličini. U arhivi Zavoda za zaštitu spomenika u Zadru nalaze se fotografije 11 kipova među kojima se nalaze spomenuta dva, zatim bista Sv. Stošije, Sv. Krševan i dr. Snimljeni su oko 1965. Stariji mještani kažu da su kipovi već tridesetih godina bili načeti zubom vremena pa su pohranjeni u staroj crkvenoj kući, a nakon njena rušenja premješteni u susjednu kuću, te kasnije u skladište Nadbiskupije u Zadru. Mještani se sjećaju da su u drvu bile izrađene i ovce, vjerojatno u sklopu nekadašnjih jaslica. U crkvi su još kipovi Sv. Nikole, zaštitnika pomoraca i putnika, te Sv. Josipa s malim Isusom koji u ruci drži Zemlju. Kipovi su solidne izrade, izrađeni u imaginativnoj maniri nekog domaćeg majstora.

Iz 1855. sačuvan je već spomenuti rukopis Zanchija u kojem se opisuje Općina Novigrad, a i Vinjerac.⁶⁶ On navodi da je crkva posvećena Sv. Anti obnovljena pred sedam godina, da se predviđa izgraditi i zvonik i preseliti groblje. Naveo je i podatke iz matičnih knjiga. Tako je 1854. godine bilo 18 rođenih, 20 umrlih i nije bilo vjenčanih, a 1855. godine našao je do njegovog dolaska 7 rođenih i 11 umrlih te jedan novosklopljeni brak. Župnik je tada bio don Vinko Segarić iz Ista, a glavar trgovac Mate Veršić. Ukupno je bilo 492 stanovnika, 265 odraslih, svi katolici, dobri su radnici, neposredni u razgovoru i u reakcijama uporni i tvrdokorni. Dio Vinjerčana živi i u Podastrani koja je unutar granica Slivnice (*essista ad confin di Slivnizza*), u zaseoku Čoza (*Chiozzina*) i na Vučijaku. Zanchi navodi da škola postoji kod župnika i ima 6 učenika.

Ističe da su braća Knežević dali o svome trošku sagraditi mramorni oltar Blažene Djevice Marije na zapadnom zidu u župskoj crkvi (1856.). O tome, kako svjedoče stariji mještani, postoji ploča uzidana na zidu, ali je kasnije prekrivena žbukom (prema nekima da je i bačena, oko 1980. g.). Izgradnju oltara pratila je i nabava drvenog kipa Blažene Djevice Marije (Gospe od Zdravlja) kao znak zahvalnosti da je prošla kolera koja je u Vinjercu pokosila više života (1855. i 1856.), a službeno je prestala 21. studenoga 1856.

Godine 1865. (22. lipnja), uputio je nadbiskup metropolit zadarski Petar Dujam Maupas prosvjed Okružnom zapovjedništvu da sprovede mjere prema glavaru Vinjerca zbog nepoštovanja crkvenih blagdana od mještana. Poziva se na svoje odredbe od 26. kolovoza 1863., te zahtijeva da se poduzmu mjere prema onima koji na te dane rade ne pridržavajući se crkvenih odredbi⁶⁷

⁶⁵ Kuga je svaka pošast.

⁶⁶ DAZd, *Arhiv obitelji Zanchi*, sv. 5, rukopisi Novigradske opeme, 1855 (*Sinducato di Novegradi*, 1855, Castel Venier, t. 1-17).

⁶⁷ DAZd, *Miscellanea*, CLXX, br. 10, Nota zadarskog nadbiskupa Petra Dujma Maupasa od 22. VI. 1865.

Zanchi je ponovno posjetio Vinjerac 1871. g.⁶⁸ Našao je i da se obnavlja župna zgrada (Bianchi uskoro 1879. navodi: "*La casa canonica e di nuova costruzione, eretta a spese del fondo ecclesiastico*").⁶⁹ Zgrada je očito podignuta na mjestu gdje su bili ostaci crkve Sv. Marka. Zanchi navodi da postoje problemi održavanja škole koju je za dobrovoljce vodio tadašnji mjesni župnik Ante Scandrolli u župnoj kući. Dotadašnji zahtjevi za otvaranje javne škole bili su službeno odbijeni. Oko godine 1875. postavio je kameni križ u selu Šime Žmikić. Za službovanja don Krste Vukića (1894.) osnovana je bratovština Sv. Frane, a djelovala je do 1960. g.⁷⁰

Sačuvano je i pismo nadbiskupa metropolite Mate Dujma Dvornika župnom uredu Vinjerac, od 22. rujna 1902., a u svezi s pripremom izdanja Shematizma Nadbiskupije zadarske.⁷¹ G. 1904. na blagdan Sv. Ante prvopričesnike je pričestio i krizmu obavio nadbiskup zadarski Mate Domnius Dvornik.⁷²

U crkvi ima više obrednih križeva, od kojih su neki i starijeg datuma. Jedan je poklonio Andrija Čoza u čast Sv. Ante. Ima i više pokaznica (monstranci). Jednu, fine talijanske izrade (Morandotti i sinovi) poklonio je 1899. godine Ivan Knežević, Šimin, a onu u kojoj se čuvaju kosti Sv. Ante, poklonio je don Kamilo Franchini kao uspomenu "na dan svoga župničkog umještenja, 13. lipnja 1905". Riječ je o relikvijaru, kako se smatra, s autentičnim kostima Sv. Ante Padovanskog. Na križu druge pokaznice koja se drži u zapadnoj niši ispisano je IN HOC SIGNO VINCES te uobičajeni INRI, SPQR, IHS. Ovaj relikvijar sadrži, kako se smatra, autentičnu česticu drva s križa na kom je razapet Isus Krist. Prema kazivanju starijih, don Kamilo je među zlatninom i dragocjenostima vinjerske crkve pronašao povelju o tome, koja da je bila uokvirena izvješena u crkvi te su se kao svjedoci navodili Frane Knežević, Antin i mnogi drugi, ali je povelja uništena u vrijeme rata 1942. za neznalačke restauracije.

Sačuvan je i jedan mjedeni natpis, okrugao, iz 1901. godine, na starohrvatskom (ISUS HRIST BOG ČLOVEK, ŽIVET, CESARSTVUET, VLADAET LETA 1901., CELUJUSTIM KRIŽ SV. CRKVE VLOŽEN I IZREKSIM OTČE NAŠ PROŠTENJE 100 DN JEDINUJU V DNE+). Ima i više bogato uokvirenih napisa, biblijskih navoda, na starohrvatskom i latinskom.

Radovi na župskoj kući u Vinjercu, koja se nalazila oko 1850. posred starog grada, zacijelo koristeći zidine starije pavlinske crkve, odvijali su se do 1879. (obnova prizemlja i prvi kat), zatim 1889. kada je dograđen drugi kat te opet 1897. godine,⁷³ u vrijeme služenja vlč. Krste Vukića. Za njegova službovanja je 1900. izgrađena druga nova župska kuća katnica, na Puntici, od domaćeg kamena iz "kave" Pod Lasicom, a pragovi su od bračkog kamena, ali ih je sol ubrzo izgrizla. Očito, stara kuća, premda dograđivana nije bila

⁶⁸ DAZd, *Arhiv obitelji Zanchi*, sv. 5, rukopisi Comune di Novegradi, 1871 (16/10), Castel Venier.

⁶⁹ C. F. BIANCHI, n.d., 287-288.

⁷⁰ L. R. FINKA, n.d.

⁷¹ Pismo se nalazi u posjedu nasljednika pok. Dinka Žunića.

⁷² Vidljivo iz knjiga u župskom uredu

⁷³ Pavlinsku crkvu Sv. Marka spominje već Bianchi, n.d., 1879., a u katastru 1826. na ovom se mjestu nalazi objekt, ucrtan istom bojom (crvena) kao i crkva Sv. Ante, s naznakom da se radi o javnom dobru.

odgovarajuća. Nova župska kuća pogodena je u već spomenutom zrakoplovnom napadu u svibnju 1944., ali je za službovanja vlč. Rika Finke još bila sačuvana i kasnije obnovljena. Iza II. svjetskog rata uređen je novi župski stan u jednoj od kuća Dadića, jer je stara župska kuća srušena u vrijeme izgradnje porporele 1954., a nova postala društveni posjed.

Godine 1900. obavljala se gradnja crkvice Presv. Srca Isusova, čiji su temelji morali biti ili starije gradnje ili je crkvica izgrađena tijekom 19. st. jer je katastar 1826. ne bilježi.⁷⁴ Otada se na taj blagdan (14. lipnja) odvija procesija od mjesne crkve do ove kapele, uz nošenje kipa. Svakako je tu bila starija manja kapelica u blizini dva nekadašnja izdašna zdenca.

U Vinjercu i oko njega nalazi se i nekoliko malih kapelica. U njima bi obično bila slika ili kip sveca kojem je posvećena, lumin i ulje koji se palio na određene dane. Kroz rešetke se unutra baca, a i danas poneko ubaci, novac za ulje. Kapelica je obično imala i željezni križ na portalu. Krajem 19. st. na putu iz Vinjerca u Posedarje, južno od vučijačkih Žunića sagradio je pomorac Petar (Pere) Žunić, Ivanov, zavjetnu kapelicu posvećenu presvetom srcu Marijinom, kao zahvalu što je spašen na dalekom putu u Kinu.⁷⁵

Na istom putu prema Vučijaku, poviše današnjeg groblja postojala je još prije mala zavjetna kapelica koju je dao izgraditi Josip Žunić "Švrakić", Josipov, g. pa su je zvali Švrak'ća kapelica. Sudeći po natpisu, u kom se spominje zavjet s naznakom godine koji je na ostacima potpuno srušene kapelice našao Robert Žunić, izgrađena je 1874.⁷⁶ Na putu prema Vučijaku na padinama Stražbenice izgradio je zavjetnu kapelicu Jure Žunić, Franin 1905. Obnovljena je zaslugom Miše, zeta Jure Žunića.⁷⁷

Godine 1906. (30. VII.) za župnikovanja vlč. Kamila Franchinia, formalno je ponovno započela s djelovanjem Časna bratovština Sv. Antuna Padovanskog, čiji je Pravilnik pripremljen još 1904. g. Njena pravila oslanjala su se na tradiciju, ali i na slične pravilnike bratovština Sv. Antuna. 20. kolovoza iste godine nadbiskup zadarski Mate Dujam Dvornik pismom daje podršku bratovštini te dozvoljava da bude pridružena Nadbratovštini Sv. Antuna u Rimu koja je pripadala redu Sv. Frane. U sastavu bratovštine bilo je i Milosrdno društvo. Članstvo u bratovštini ostvarivalo se podnošenjem molbe starješinama koji su je prosljeđivali učiteljima novaka. Odjeća braće bila je jedan od uvjeta primitka u bratovštinu i sastojala se od bijele platnene tunike s kukuljicom i bijelim pamučnim pojasom. Na leđima se nalazila "moceta" od tankog crvenog sukna, zakopčana sprijeda, koja je na desnom okrajku imala medalju od svijetle kovine s likom Sv. Antuna Padovanskog. O pojasu, za lijevim bokom, visjela je tamna krunica optočena mjeđu s mjedenom medaljom s likom navedenog zaštitnika s jedne i Neoskvrnjenog začeca BDM (zaštitnice bratovštine) s druge strane. Sestre su takvu medalju nosile na svilenj pepeljastoj vrpci oko vrata zavezanom petljom otraga.

⁷⁴ DAZd, *Mappe Catastali essistenti nel R. Archivio di Stato compilate nell'anno 1830. Castel Venier.* (Katastarski planovi iz 1824.-1830.)

⁷⁵ L. R. FINKA, n.d.

⁷⁶ ISTO.

⁷⁷ ISTO; D. Žunić, međutim, navodi 1860. g.

Tijela Bratovštine su bili: Vijeće bratovštine, Tajna skupština, Opća (i Izvanredna) skupština. Vijeće bratovštine čine časnici: pokrovitelj (uvijek mjesni župnik ili župski upravitelj, "glava" i patron bratovštine; na odjeći je nosio "mocetu" od crne svile obrubljenu crvenim, a s vrata na prsima je visjela crvena svilena vrpca s dvostranom medaljom u obliku križa s likovima sv. Ante i Neoskvrnjelog začeca BDM), prmancir (prior, tj. nadstojnik braće op. p., po ovlasti pokrovitelja zamjenjuje ga, može predsjedati skupštinama sestara, uvijek na procesijama ima štap i pozlačeni okrajak na moceti; zamjenjuje ga podprmancir), proveditur (blagajnik), dva učitelja novaka. Članovi vijeća kompetentni su u tumačenju odredbi Pravilnika Bratovštine. Izvan vijeća su remeta (tajnik), bolničari (posjećuju i pripomažu bolesne bratime), te ženske: priorica ili nadstojnica sestara (sestra majka, nosi križ u procesijama), podpriorica, blagajnica, tajnica, dvije bolničarke i dvije pomoćnice. Sestre čine Zbor sestara, a one s navedenim funkcijama Vijeće sestara. Uz nadzor jednog delegiranog muškog časnika donose interne odluke. U pogledu važnijih i diskretnih stvari, barem jednom mjesečno se sastaje Tajna skupština koju čine svi časnici osim nadstojnice sestara. Opća skupština sastoji se od svih bratima koji su završili godinu novicijata i sastajala se u prvoj polovici prosinca zbog izbora novih tijela bratovštine. Izvanredna skupština sazivala se na poziv Tajne skupštine.

Posebna svečanost bio je blagdan Sv. Antuna Padovanskog kada su braća i sestre na procesiji sudjelovali u svojim odijelima i svijećama u ruci. Odoru i svijeću su obvezno nosili i na procesijama: Očišćenja Gospodina, Cvjetne nedjelje, Velikog Četvrtka, Velikog Petka (glava pokrivena kukuljicom), Prosnih Dneva, Sv. Marka, Tijelova. Mogle su ih slijediti i sestre (zbor sestara) predvođenih križem i dvjema svijećama.⁷⁸

Članovi bratovštine bili su istaknuti i u predvođenju pjesama Sv. Anti, posebice u prilikama zatvaranju svetih kostiju, nakon mise (danas odmah nakon otvaranja na samom početku mise). Pjeva se još uvijek:

Gospodnji ovaj ispovjednik sveti.

*Gospodnji ovaj ispovjednik sveti
Koga po svijetu štujuć hvale puci,
Danas zasluži veseo previšnji
Blaženstva časti.*

*Smjeran bio i čist, blagostiv i mudar,
Trijezno sprovede neporočno žiće
Dokle mu duša oživljaše sveta
Tjelovna uda.*

⁷⁸ Pravilnik Časne Bratovštine Sv. Antuna Padovanskoga podignute u Vinjercu godine tisuću devetsto četvrte i odobrene godine tisuću devetsto šeste, Župni ured Vinjerac, *rukopis*.

*Kojega često, dostojanstva radi,
Slabašno tijelo štono svud propada
Slabosti sile ukrotivši zdravlju
Vraća se sada.*

*Stog naše društvo smjerova mu slavu,
Veselo pjeva i prejasne psalme,
Da blago nama, molitvom pomaže
U svako vrijeme.*

*Da bude onom poklon čast i krijepost
Kojino sjaje, rajskom na prijestolju
I svega svijeta udesom upravlja
Jedin u Trojstvu
Amen*

Iste je godine (1906.), u vrijeme misija isusovaca, osnovana i Bratovština Presv. Srca Isusova koja je postojala do 1943. Nešto kasnije, 1910., Jakov Knežević, Matin, sagradio je zavjetnu kapelicu Sv. Nikole kod mjesnog kupališta.⁷⁹

Između 1906. i 1913. popravljao se i dograđivao župski stan. Naime, krajem 19. st., kako se vidi iz pisma don Kamila Franchinija, radovi na toj kući odvijali su se i u razdoblju 1902.-05., ali ju je bilo potrebno opet obnoviti. Budući da nije bilo dovoljno sredstava u mještana, tražio je pomoć od kotarskog poglavarstva.⁸⁰ Godine 1908./09., izvršeni su nekakvi radovi na župskoj kući od strane poduzetnika Jakova Katalinića, a on je, izgleda, obavljao radove i od 1906. do 1908. g.⁸¹ Već 1911. novi župnik don Ivan Pensa također je tražio pomoć za izgradnju vodospreme uz župski stan, ali mu kotarsko poglavarstvo nije udovoljilo s obrazloženjem da se upravo popravljaju javna vodosprema u mjestu koja bi udovoljila i potrebama župnika. Na to je don Pensa opetovao zahtjev, navodeći da seoska vodosprema ne može zadovoljiti niti pola potreba "i kad svakih osam dana pada kiša i kad se dijeli na mjeru," te da u drugim mjestima župski uredi imaju vodospremu (Poličnik, Visočani, Starigrad, Tribanj).⁸² U još jednom pismu opširno opisuje teškoće života bez vode, zahoda, dobrog štednjaka itd. Sljedeće godine opet su obavljani nekakvi popravci prozora i sl., a 1913. g. ponovno je ovaj župnik zatražio, ovaj puta od Nadbiskupije, 200

⁷⁹ L. R. FINKA, n.d.

⁸⁰ DAZd, *Spisi kotarskog poglavarstva u Zadru*, I. talijanska okupacija, sv. 20, Pismo don Kamila Franchinija od 19. II. 1906.

⁸¹ ISTO, sv. 20., izvješća iz 1908. i 1909. g.

⁸² ISTO, sv. 20., Pisma don Ivana Pense iz 1911. (u srpnju, 20. kolovoza, 3. studenog), 1912., i 1913., te odgovori vlasti 11. kolovoza 1911. i dr.

kruna, budući da je prvobitno određenu pomoć C. K. Namjesništva ono smanjilo s 800 K na 600 K, pa nedostaje 200 K. Tada je seoski glavar Niko Magaš, Antin, potpisao izjavu da mještani ne mogu pomoći obnovu jer da im je te godine tuča uništila sav poljski prihod.⁸³

Prije I. svjetskog rata (1910. i 1911.) izradene su i skice za dogradnju zvonika, budući da je bio dovršen samo do 1. kata.⁸⁴ Šteta da zvonik nije dovršen po ovim skicama, jer ih je zacijelo radio autor donjeg dijela izgrađenog 1910. godine. Zvonik je tada izgrađen do visine 11 m (prizemlje i prvi kat, tlocrt 4,45 m x 4,45 m), zidova debljine 80 cm, od bunjastog žutkastog domaćeg kamena s otvorima polukružnog luka. Mještani se sjećaju da je radove vodio neki inženjer Kroči.

Vinjerački župljani i mornari su 1911. dali sagraditi oltar Sv. Frane na istočnom zidu crkve Sv. Ante.⁸⁵ Na spomen ploči tog oltara (kasnije skinuta i zabačena leži 1998. u sakristiji) piše: *PO NASTOJANJU DON IVANA PENSE CRKOVINARSTVO SV. ANTE UZ PRIPOMOĆ VINJERČARSKIH MORNARA OVAJ OLTAR DNE XXVIII. V. MCMXI. PODIGOŠE*. Na oltar je postavljen gipsani kip Sv. Frane kupljen iste godine. Kotarsko poglavarstvo je pomoglo uređenje crkve plativši boje i pozlatu kod mjesne trgovine Ante Magaš i sin.⁸⁶

Te godine je izgleda sagradio zavjetnu kapelicu Gospe Lurdske na Prkosu iznad Vinjerca pomorski zapovjednik Josip Parić, Nikolin.⁸⁷

Godine 1915. Jure Žunić, Franin poklonio je 14 slika Križnog puta, te slike Srca Isusova i Srca Marijina, a nešto kasnije slike Isusa i Majke Božje (Gospa od sedam žalosti), sve originalne slike nekog mađarskog umjetnika.⁸⁸ Kasnije (1952.), te su slike na platnu zamijenjene papirnatima koje je poklonio Bene Parić Bonaventurin, ali su ostali izvorni okviri. Statue 4 biskupa kupljene u Rimu i križ s liturnom poklonio je Ivan Žunić, a Isusa na knjizi glavnog kipa Sv. Ante, spomenuti Jure Žunić.⁸⁹

Tijekom I. svjetskog rata (1917.) austrijske vlasti su, zbog ratnih potreba, oduzele vinjeračkoj crkvi 2 veća crkvena zvana, a ostavile samo jedno manje.⁹⁰

Groblje oko crkve prestalo se sasvim upotrebljavati tridesetih godina 20. st. u vrijeme službovanja don Kazimira Sambunjaka. Pokapanje na novom groblju otpočelo je početkom 20. st.⁹¹ Crkva je višekratno uređivana i obnavljana (1942., 1952. i kasnije) jer stradava od posolice. Novo popločanje poda oko oltara izvedeno je 1996. uz pomoć milodara župljana.

Vinjeračka crkva Sv. Ante Padovanskog vlasnica je i zemljišta i zgrada. Crkvena zemljišta dobivena su darovanjima ili su u vlasništvu crkve još od vremena prvog

⁸³ ISTO.

⁸⁴ DAZd, *Inventari*, Sv. II, Građevinske sekcije, sv. 136, Vinjerac; Zavod za zaštitu spomenika Zadar, Br. tehničkog dnevnika 96/81, Investitor Župni ured Vinjerac, projektant ing. Alemka Sabljak.

⁸⁵ L. R. FINKA, n.d.

⁸⁶ L. R. FINKA, n.d.; kao i bilj. 82., Račun trgovine Ante Magaš i sin iz 1911.

⁸⁷ L. R. FINKA, n.d.

⁸⁸ ISTO.

⁸⁹ ISTO.

⁹⁰ ISTO.

⁹¹ ISTO.

Grimanijevog katastra. Dio zemalja crkva ima u vlasništvu i u Selinama, u susjedstvu drugih Vinjerčana na Pisku. Nekad je raspolagala i stočnim fondom, ovcama i govedima. Iz jednog upozorenja Niki Klancu Jadrinom iz Posedarja, 3. veljače 1889. g., vinjeračkih crkvinara Ante Bušljete p. Ivana i Ivana Žunića, Šiminog, vidljivo je da on čuva goveda crkve Sv. Ante iz Vinjerca, te da je imao određene dugove prema crkvi.⁹²

Crkva ima i mnogo darovanih dragocjenosti koje su dijelom na oltarnim kipovima Sv. Marije i Sv. Ante, a dijelom ih čuvaju povjerenici, tj. danas su u zadarskoj nadbiskupiji. Ponekad se to blago koristilo kod obnove crkve. /npr. 13. II. 1943. don Josip Luskar, s Jurom Žunićem i Kuzmanom Kneževićem izdvojio je 3 muške "kadene" (od kojih jedna "sumljiva"), jedan ženski lanac s križićem i jednu narukvicu zlatnu, ukupno 150 grama, da se promijeni za materijal za crkvu.⁹³ Marko Žunić spominje da je 47 velikih zlatnih prstena osamdesetih godina još postojalo u toj riznici kao i nekoliko zlatnih kolajni, dosta srebrenine i dr.

Za čuvanje župskog zlata upotrebljavala se škrinja s tri ključa koje su čuvala tri čuvara "fabricijera", a u njoj su se čuvale i druge crkvene vrijednosti (ugovori, vjerodajnice, vrijednosni papiri i sl.). Za svog službovanja u Vinjercu don Čedo Šupraha tražio je da se zlato pregleda u Zadru, pa ga je odnosio u Zadar.

Najveći dio zlatnine, prema kazivanju mještana i kasnijeg župnika don Jerolima Lenkića, prenesen je ratne 1991. godine u Nadbiskupiju u Zadar, nakon što ga je vojna vlast na čelu s ovdašnjim zapovjednikom Josipom Magašom dostavila tadašnjem vojnom kapelanu u Vinjercu don. Anđelku Buljatu, da bi se sačuvala od mogućeg odnošenja. Lenkić je usmeno izvješćen od najviših crkvenih vlasti zadarske nadbiskupije da je zlato župe Vinjerac do daljnjega pohranjeno u Nadbiskupiji, te da se neditirno čuva. Prethodno su, kako je već prije spomenuto, preneseni i vrijedniji kipovi svetaca zaštitnika (13). Do polovice 1999. taj inventar nije vraćen u župu. Mala zlatna pokaznica i planita nestali su još prije (šezdesetih godina), međutim nestala planita koja je bijele boje, sa svilenim vezom i zlatno izvezenim križem (upotrebljavala se za velike blagdane Božić, Uskrs i druge), kasnije je vraćena.

U crkvi se nalazi i djelo dvaju domaćih slikara s dvije slike u ulju na platnu (oko 2,3 m x 2,3 m), crtano dvostrano. Nediljko Žunić slikao je "Bičevanje Isusa u hramu" (7. III. 1939.), a Mario Veršić, Paškin "Golgotu" u ulju (1943.). Drveni duborez "Umrlog Krista" u ležećem položaju realistične barokne izradbe, mogao bi se svrstati u zajedničko razdoblje kad i svetohranište i neki drugi drveni predmeti.

Jedno od nekoliko raspela - ovo rustikalne, domaće izradbe - moglo bi biti iste izradbe kao i kip Sv. Roka. Ima i veći broj svećanih plašteva (planita) od kojih su neke vrijedne, bogatije ili manje bogato ukrašene, služeći za različite crkvene prigode.

Stara crkvena kuća, građena u II. pol. 19. st. na mjestu ruševina nekadašnje crkvice Sv. Marka, srušena je 1955. u vrijeme građenja novog mula (pumpurele).

⁹² U spisima iz ostavštine Dinka Žunića.

⁹³ ISTO.

Početak sedamdesetih godina 20. st. zbog oronulosti iznutra (posolica, vlaga), izvedeno je uređenje interijera. Tada su skinute zidne slike koje su prikazivale život i čuda Sv. Ante, a crtao ih je u mladosti (četrdesetih godina 20. st.) Mario Veršić. Također prekrivena je novim pregradnim zidom nadolarna slika Stvaranja svijeta.

Od novijih darivanja crkvi mogu se istaknuti pokaznica koju je 1987. poklonio Vjeko Buratović, Nikin; jedan kalež, poklon nadbiskupije oko 1990., električne orgulje (portabl) koje je poklonila Dragica Buratović, ž. Nike. Sviječnjak je poklonio Frane Žunić, zv. Amerikanac, a stariji harmonij u II. svjetskom ratu jedan slovenski svećenik koji je bio gost don Josipa Luskara. Na njemu je spomenuti ing. V. Rakovšček započeo pratiti mjesne mise.

U siječnju 1981. izrađen je u Zavodu za zaštitu spomenika kulture Zadar novi glavni projekt za dogradnju zvonika ("kampanela") crkve Sv. Ante, a sama dogradnja završena je 25. kolovoza 1982. Križ na vrhu postavljen je u srpnju 1983. Na staru visinu od 11,25 m dodan je drugi kat s piramidalnim završetkom ukupne visine 9,78 m što sveukupno čini 21,03 m.⁹⁴

U prosincu 1984., prigodom popločavanja prostora ispred crkve Sv. Ante, pronađeno je nekoliko grobova s ostacima koji mogu datirati najdalje iz 17. st. Tu ocjenu usmeno je dao Pavuša Vežić iz tadašnjeg Zavoda za zaštitu spomenika kulture u Zadru (26. XII. 1984.). Nađeno je, i na žalost razneseno, nekoliko dragocjenih kopča i predmeta, a na dva groba razbijene su pokrovne ploče. Nisu obavljena stručna istraživanja nego su grobovi ponovno zatrpani. Nema dvojbe da su se, osim u crkvi, tu pokapali mrtvi otkad je crkva izgrađena polovicom 17. st. sve do početka 19. st., a zatim isključivo uz crkvu, od 1810. do 1901. (osim 1855. umrli od kolere), pa onda od 1901. na groblju izvan mjesta. Umrli od kolere su pokopani na novom groblju gotovo pola stoljeća prije nego je ono privedeno namjeni. Novo groblje je do kraja 20. stoljeća postalo pretijesno te se nameće potreba njegova proširenja. O Božiću 1998. postavljen je središnji kameni križ s hrvatskim pleterom posred groblja.

Župske matice počinju od 1826. nakon osamostaljenja župe. Ipak i ranije su se vodile knjige, kao npr. Stanje duš, a zacijelo su starije glagoljske knjige propale za Napoleona kao i druge u zadarskim kotarima. Dio knjiga vodio se u starini zajedno sa Slivnicom.

Crkva je oduvijek imala određeni fond liturgijskih i drugih knjiga, od kojih je na žalost vrlo mali broj sačuvan i ne nalazi se na jednom mjestu. Već je spomenut glagoljski Misal iz 1631. godine.⁹⁵ Kako je veoma oštećen, bez najvećeg dijela korica i prvih i posljednjih stranica, a na osnovi prvih poglavlja u kojima su dani prijepisi papinskih isprava (Pia V. iz 1570., Klimenta VIII. iz 1604. i Urbana VIII. iz 1631.) pretpostavlja se da se radi o jednom od Misala fra Rafaela Levakovića (Jastrebarsko 1600.- Zadar 1650.) iz 1631. godine. Na njemu je latinicom rukopisom ispisano: "1712. NA 25. AGUSTA OVO JE

⁹⁴ Zavod za zaštitu spomenika kulture Zadar, Br. tehničkog dnevnika 96/81, Investitor Župni ured Vinjerac, projektant ing. Alemka Sabljak.

⁹⁵ Autor ga je 1997. našao u kući pok. D. Žunića, po nekima je iz 1634. g., trebalo bi ga obnoviti i čuvati u župskom uredu.

MISA SVETOGA (ANTONA U V)INERC." Također na drugom mjestu rukom ispisano je bez datuma: "Ovo je misal Svetoga Antona V Uinyercu. Ovogy Misal crikve Svetoga Antona". Također na jednoj stranici ispisano je glagoljicom u rukopisu: "U ime Isusa i divice Marije 1813? na 25. Agusta ovo je libar aliti misa crikve S. Antona u Vinercu." Uz to, pojedina oštećenja svećenici glagoljaši ispravili su naljepljenim ulomcima papira u rukopisu glagoljicom. Uz Levakovićev Misal koji je kao najstariji na prvom mjestu u sljedećem popisu, spominju se i ostale knjige kako slijedi iz popisa kojeg je sastavio pok. D. Žunić:⁹⁶

- Levakovićev Rimski Misal glagoljski iz g. 1631.(1634.)
- Rimski Misal latinski iz g. 1641.
- Rimski Misal glagoljski iz g. 1741.
- Rimski Misal glagoljski iz g. 1751.
- Rimski Misal glagoljski iz g. 1793. knj. I, II, III.
- Rimski Misal latinski iz g. 1843.
- Rimski Misal latinski iz g. 1856.
- Rimski Misal latinski iz g. 1878.
- Rimski Misal glagoljski iz g. 1928. uvez koža, 2 kom.
- Hrvatski ritual, 1895.
- Hrvatski ritual, 1929.
- Čitanja i evanđelja, 1880.
- Bogoslužbenik O. Petra Vlašića, Dubrovnik 1923. (u crkvi)
- Liber Confirmatorum 1904.
- Godovnjak, glagoljica, oko. 1700., dvije knjige.

Također don Rikard Finka dao je za vrijeme službovanja u Vinjercu (1952.) opis Madrikule "skule" Sv. Ante Padovanskog, kojeg ovdje iznosimo u cijelosti:⁹⁷

"Madrikula sv. Ante Padovanskog 31 x 22, uvezana u kožu dobro sačuvana, fali nekoliko stranica od početka. Kapituli (poglavlja op.p.) skule pisani su kurzivnom glagoljicom. Na unutarnjoj strani korica piše: "Libar za crkvu svetoga Ante od Padove godissta gosspodinova 1725" latinicom. Sačuvano nam je samo 2 kapitula pisani kurs. glagoljicom i to svršetak 7 kap. i kapituli 8 i 9.

Prijepis glagoljskih kapitula glasi:

7)... bolestan da može učiniti drugi brat koji zanima da isti dan ako ne bi došao primiti a nije kastigan i kakomuje upisano gori.

8) Kapitul odredismo svaki braća da se ima činiti konti i pridati novom sudcu koliko od šenice toliko od duga i munita i odase imadu piti zdravice niti da se nose ogena oruža nećemo da se braća pscuju na skupu jeresu svi ove stvari suprotiva Gospodinu Bogu i divici Marii s ljubavi bratinskoj zato čujemo Pavla svetoga Braćilo trijezno i pravedno i bogoljubno živimo na ovemu svitu očekujući blaženo uvanne i prašašće sale velikoga Boga

⁹⁶ Prema popisu koji se čuva u kući pok. D. Žunića
⁹⁷ L. R. FINKA, n.d.

i Spasitelja našega Issukrsta ne u kvasu zlobštine ali udobštine veće u potom zamišennu pravu ljubavi.

9) Kapitul da svaki brat kada primenne s ovoga svita ima ostaviti u skulu nammane libar 3: ada braća imaju pomoći kantati svetu missu za rečenoga brata i svaki reći dije od luzarija za združiti ssvetom Missom fala Bogu i svetima slava a mir živućim, a vičnim pokoi mrtivima. Amen.

(Slijedi latinicom pisani 10. kap.)

10) 1798 na 29 otonbra kapitula 10 - odredismo sva brachia akoi brat primine staviti domaćim starim sudećim (?) o duši svoio braći akolije naš brat odseli ako nebise dovika zauzeo (?) ima biti kaštigan L 5 koi brat nebi došao anebi oznanio ima biti kaštigan L 3 ako ove kaštige nebi moga ogovoriti prvo bolest i daleko putovanje.

U Vignercu data 6 otubra 1814 (?) Bi dan s. Nediglie u isti dan bi braščina skule sv. Ante od Padue. Budući kapitul upisano da imaju braća od skule iste dati za brata koji pošu soviga svita ufamose najbolie da braćha imaju svaki dati po ednu ofertu za s. Missu. I tako kuntetašese bracha da svaki brat namissu kojije u skuli S.tog Ante ima kantati s. Missu na brahu imadi po L 3 Dalmatinske.

Na strani 3 glagoljicom napisano:

Na ovoj karti imaju se upisati imena poštovana Gode redovnika odove poštovane skule. Pravi poštovani G. Don Šime Dadić parok od Vinjerca. P.G.D. Mate Čoza parok od Islama, P.G.D. Jure Miletić, parok od Starigrada, P.G.D. Jure Sunić (Žunić ili pak Surić? op. p.), parok od Selina. Poštovani diskon Don Luka Magaš pop 1776 P.G.D. Pere Dadić parok od Slivnice

Ima danas 98 str. conti i kanti bratovština".

Vjerojatno se ne radi o istoj Glagoljskoj madrikuli Bratovštine Sv. Ante u Vinjercu 1725.-1820. koju spominje V. Cvitanović.⁹⁸ On navodi:

"Veličina: 288 x 110 mm. Uvezana u karton, koji je obložen pergamenom. Dobro sačuvana. Čitljiva. Ima 90 stranica. Neispisane: 80, 85-90. Prvih 9 kapitula, koji su napisani god. 1725, pisani su kurzivnom glagoljicom, a deseti je napisan god. 1798. latinicom. Kurzivna glagoljica do 1790., do konca latinica. Pisari: ondašnji župnici u Vinjercu. Vlasništvo župskog ureda u Vinjercu". Nesrazmjer u veličini i potpunosti ovih knjižica, potvrđuje da se radi o dvije različite knjižice.

Glagoljaštvo u Vinjercu slabi krajem 19. st., a već ga je francuska uprava početkom 19. st. nastojala suzbiti. Don Leonard-Riko Finka, posljednji glagoljaš, kao vinjerački župnik (1950.-1953.) navodi da su crkvene knjige na glagoljici i sva glagoljska ostavština sustavno zanemarivani od talijanaša, pa i svećenika (Nasso, Scandrolli, Guella, Franchini, op. p.) koji su domaće, izvorne predmete i knjige zamjenjivali talijanskima. Naročito se još spominje don Kamilo Franchini koji je nastojao što više promijeniti i talijanizirati izgled crkve, natpise, knjige itd. Na sreću, hrvatsko pučanstvo nije se dalo zavesti takvim nastojanjima, pa su običaji pjevanja i glavnina ostavštine ipak sačuvani. Sustavnim bilježenjem, upravo je don L. R. Finka uspio izraditi povijesne crtice o Vinjercu i njegovom

⁹⁸ V. CVITANOVIĆ, Popis glagoljskih kodeksa u Zadarskoj nadbiskupiji, *Starine JAZU*, 47, Zagreb, 1957., 197.

crkvenom životu, te obiteljska stabla gotovo svih vinjeračkih obitelji, popise stradalih u ratovima i pošastima, prvi popis od 18 vinjeračkih jedrenjaka i sl. koji su korišteni i u ovom radu.

Posebno su se svetkovali crkveni blagdani, naročito Božić, Uskrs, Sv. Ante, Neoskvrnjeno začeće BDM (8. prosinca), Sv. Josip (19. ožujka; posvećen mu je južni bočni oltar s kipom), Gospa od Karmela (16. srpnja), Sv. Rok (16. kolovoza), Sv. Frane Asiški (4. listopada), Gospa od Zdravlja (21. studenoga; posvećen joj je sjeverni bočni oltar s kipom), Srce Isusovo (14. lipnja), Prikazanje BDM, Spasovo (Križi), Tijelovo, Sv. Nikola Barski, pokrovitelj pomoraca i putnika (6. prosinca) i Sv. Marko (zaštitnik stare vinjeračke crkve).

Vinjerčani su hodočastili vrlo često u susjedna mjesta za njihovih svetačkih zaštitnika, kada su se obnavljale stare prijateljske, poslovne i rodbinske veze. Naročito se išlo na Gospu od Zečeva kod Nina gdje su tradicionalno bili glavni prijevoznici brodovima, zatim u Karin, na Rujno (Velika Gospa), na Libinje (Sv. Ivan), u Slivnicu (Sv. Kuzman i Damjan), Posedarje (Gospa od Ruzarija), Seline (Mala Gospa), Ražanac (Gospa od Ruzarija), Starigrad (Sv. Petar), na Pag (Velika Gospa), ali i u Zadar (Sv. Šime, Sv. Stošija i dr.). Trsat (Gospa Trsatska) itd. Često se išlo "na zavit" (tada se oko kipa Majke Božje išlo 3 puta "naoposlen"), "feštu", obaviti susrete s rodbinom, pobratimima i prijateljima. U Karinski franjevački samostan se hodočastilo 2. kolovoza na Gospu od Anđela ("Porcijunkula"), kada je tamo bio i veliki sajam. Dolazilo se gajetama i manjim brodicama vinjeračkih vozara, uz naplatu, na jedra pa i na vesla. Spavalo se kod fratara u samostanu ili u brodu. Na sajmu su se okupljali mnogobrojni Kotarci, Bukovčani, Podgorci, Ličani i Primorci. Vinjerčani su uglavnom kupovali raznu robu iz Kotara i Bukovice, pretežno poljoprivredne proizvode.

U stara vremena, a sjećali su se stariji mještani, posebno se štovao i Sv. Ivan Glavosjek (29. kolovoza), kojemu se hodočastilo na Velebit u vrijeme ljeta kada su tamo boravili pastiri s blagom iz vinjeračkih zaselaka, Slivnice, Selina, Posedarja i drugih naselja i kada se često "zavitovalo". Na Libinju je bila mala crkva Sv. Ivana "Glavosika" koju su gradili Vinjerčani i Selinjani na prijelazu 17. u 18. st. Bila je još jedna crkva posvećena istom svecu "na Gori" u župi Ribnik kojoj su također hodočastili primorci iz Podgorja i Kotara. U samom mjestu mladi su palili i preskakali vatre. Častio se i Sv. Jakov koji je bio na putu za visoke velebitske pašnjake, na Velikim Močilima.

Na blagdan Sv. Ante (13. lipnja) slavi se mjesni svetac, zaštitnik župe i titular župske crkve. Tada je u Vinjercu najveća "fešta". Održava se procesija vjernika s kipom sveca s glavnog oltara kroz mjesto pjevajući. Na postajama se zastajkuje, moli, te daju milodari na, za tu priliku postavljene stolove. Posebno se moli za kišu i plodnost zemlje. Mjesto se posebno kitilo stjegovima, a svi brodovi i brodice bili su okićeni i razvijenih "idara". Mještani su gostili i rado častili prijatelje i namjernike. Nekada se na ovaj dan ovdje okupljalo mnoštvo naroda iz brojnih naselja Kotara, Podgorja i Bukovice, pa čak i Like, a bio je i manji sajam. Mnogi su dolazili sv. Anti "na zavit". U novije vrijeme se priređivao samo sajam bižuterije, voća (trešnje), janjaca itd. Led se s Velebita dovozio za hlađenje pića (malinovac, "frambo", vino). Na taj dan su počinjala i sezonska ljetna kretanja stočara iz Kotara u Velebit.

U čast Sv. Ante Padovanskog pjevaju se razne pjesme, a najčešće, ne samo u procesijama nego i prigodom svakog "otvaranja kosti" sveca na misnom slavlju, obvezno prije mise:

Ako prosiš divna čuda

Ako prosiš divna čuda

Bježi smrt, laž i kuga.

Bježi hudnik, bijeda bježi,

Ozdravljaju bolni.

Tiši more, gvožđa driješi,

Uda, stvari izgubljene

U njegov prose i primaju

Mladići i starci.

Iščezuju pogibelji

Ponestaju i nevolje.

Neka kažu koji čuju

Neka reku Padovanci.

Tiši more.....

Slava ocu i sinu

I duhu svetomu.

Tiši more.....

Za Gospu od Zdravlja (21. studenoga) je također bila procesija, jer je ona bila drugi zaštitnik mjesta. Danas se procesija više ne održava, ali se njezin ukrašeni kip još uvijek posebno izlaže van oltara.

Blagdan Srca Isusovog (14. lipnja) slavi se misom u crkvi na Dragi. Kip koji je nekad tamo uvijek stajao (sada je stalno u velikoj crkvi), prenosio se procesijom do glavne crkve. Vratio bi se predvečer.

Pripreme za Božić bi započele već oko Svete Kate (25. studenog) i Sv. Krševana (26. studenog) pa postoji uzrečica, slično kao u cijeloj Zadarskoj nadbiskupiji: "Sveta Kata Krševana, do Božića misec dana". Djeca su po kućama čestitala Sv. Katu, a do badnjaka se po mjestu orila pjesma.

Sv. Nikola (6. prosinca) bio je kao zaštitnik pomoraca osobito štovan. Brodovi su nastojali biti u luci, a svaki je imao svečevu sliku. Slavilo se cio dan, a kapelica na Dragi se posebno ukrašavala. Također na sv. Lucu (13. prosinca) darivala su se djeca poklonima pod "kušin", u čarapu ili u cipelu. "Zločestoj" djeci stavljalo se u čarapu šibu i luga u namjeri da se zastide.

Najveći blagdani oduvijek su dani Božića. Na Badnjak pali se badnjak (kod blagoslova kuće su davale 2-3 "cipanice" ili "suka", ne samo za badnjak nego i za grijanje ljudi pristiglih na misu iz zaselaka) ispred crkve, a nekad su se držale i straže uz jaslice. Neki se sjećaju da bi nekoliko dana prije Badnjaka seljaci iz Slivnice donijeli po nekoliko

hrastovih debla. Vatru badnjaka koja je gorjela cijelu noć preskakali su mlađi. Mlađi i djevojke su pjevali kroz mjesto "U se vrime godišta" i razne druge božićne pjesme. Svaka kuća imala je na kominu (ognjištu) komad ili dva velikog drva ili panja hrasta, bajame ili kakvog drugog drva, tj. badnjak koji je muž (domaćin) unosio pred noć. Stavljajući ga na komin rekao bi "mrtvi moji bog vas pomilovao", polio bi se vinom i nastojao je da gori što duže. Neki su običavali gorući badnjak polijevati vinom, a 3 glavniča vina odnijela bi se i u vinograd i stavila na tri mjesta u mociru "da grad ne uništi vinograd". Tada bi se molilo za mrtve i zaželilo dobro ukućanima. Pekle su se "fritule" i "kroštule", častilo se i veselilo, a posebno su bila radosna djeca, naročito ona koja su išla od kuće do kuće. Djeca su već mjesec dana prije Badnjaka počinjala skupljati drva, pjevajući pred kućama i izvikujući "suk, suk" da bi im dali suk (cjepanicu) drva. Isto su uzvikivali ministranti i djeca i na Badnjak, kada je svećenik izjutra započinjao redoviti blagoslov kuća koji se oduvijek obavlja u božićno vrijeme. Na Badnjak se postilo, ručak se nastojalo izbjeći, a za obrok se jeo bakalar i fritule. U kandeliru zapalila bi se svijeća koja je gorjela dok traje večera. Imućniji su kitili "bornjak", a ostali po koju granu smrike ili bora. U žrvnju se smljela pšenica i od fino prosijanog brašna mijesio se kruh za Božić. Pomorci su i odsutni nastojali svakako biti za Badnjak kod kuće i nisu žalili načina i sredstava da iz luka (od Splita do Rijeke) nekako stignu do Vinjerca. Nije bilo teško ni iz Zadra doći pješice. Pred selom tada su se iznosili stolovi, piće i hrana, igralo bi se kolo i veselilo. Sam Božić započinjao je ponoćkom u svečano urešenoj crkvi s jaslicama. Nakon ponoćke zadržavalo se pred crkvom, a često su se plesala kola sve do mise "zornice" (obično u četiri ili pet sati ujutro). Zvona su "luncijala". Užoj rodbini se čestitalo odmah, a prijateljima i široj rodbini nakon zornice. Dan nakon Božića svetkovao se Sveti Stipan (Stipanja), kada se poslije mise plesalo kolo, a sljedeći dan sv. Ivan, te Mladenci (28. prosinca). Posebno se misilo na blagdan Nevine dječice, a Nova godina ili Mlado lito se također svečano dočekivalo. Na Staru godinu često bi mlađi i djevojke lancima povezali limenke (važe) i vukli ih kroz mjesto govoreći "s vragon stara godino". Navečer se održavala misa, poslije koje bi često bilo kolo. Djeca su sutradan čestitala Mlado lito s jabukom u koju bi im domaćini utiskivali kovanice. Blagdansko raspoloženje je na Tri kralja praćeno blagoslovom vode kojom su škropili imanja i kuće. Božićni blagdani završavali su 15. siječnja svetkovinom svete Stošije, zaštitnice Zadarske nadbiskupije. U svim kućama je kroz sve božićne blagdane gorjela svijeća za vrijeme ručka i večere, a najčešće je stajala u sredini posude u kojoj je zasijana pšenica, a kad bi bio kolač ("turta", vrsta pogače od pšeničnog brašna) utakla bi se u "bužu" na sredini. Pri paljenju svi su se ustali. Gasio ju je poslije večere u pravilu gospodar kuće kruhom umočenim u vino, a pri gašenju bi rekao: "Pokoj vični daruj im Gospodine". Vjerovalo se da smjer stinja nakon gašenja svijeće vinom pokazuje osobu koja će uskoro umrijeti. Inače se na kredenci ili "boru" navečer palio stalno i lumin.

Uskrnji blagdani posebno se svečano slave. Njima završava korizmeno vrijeme godine koje započinje Pepelnicom kada se u crkvi "lužilo". Svećenik je, posipajući pepelom vjernike govorio: "Prah si i u prah ćeš se vratiti". Na pola korizme sijala se pšenica, grah (leća), žito, sve posebno koji su se nosili na Veliku sridu na Božji grob u crkvu. Na Glušnicu (Gluha nedjelja), 14. dana prije Uskrsa pokrivaju se slike, raspela i

kipovi. Na Cvitnicu, sljedeću nedjelju, sakreštan bi nabrao maslinove grančice koje je svećenik nakon blagoslova dijelio u crkvi za vrijeme vjerovanja, a prije su se i umivali u laticama cvijeća.

Velika "šetemana" (V. tjedan od Cvjetnice do Uskrsa) bila je inače praćena pjevanjima psalama po starinsku (4 pjevača, Pilat, Isus, Puk ..). Na Veliku srijedu, kada su počimale uskršnje "funkcije", pjevala se muka Gospodinova, nakon čega bi počeo "baraban", tj. udaranje maslinovim šibama i štapovima po klupama i podu. Na Veliki Četvrtak i Petak odvijale su se mise i procesije u kojima su predvodili članovi bratovština. Zvona je nakon zvonjave u četvrtak ujutro u Slavu vičnju, vezivao najčešće sam zvonar, i ponovno se zvonilo tek na Slavu vičnju u Veliku (krsnu) subotu. Također su se i slike prekrivale ljubičastim platnom. Oltari su bili goli, bez cvijeća, samo s maslinovim grančicama. U podne je bila velika ispovjed i pričest. Navečer su djeca opet tukla "baraban". Na Veliki petak sve su kuće bile okićene svijećama ili voštano-platnenim slikama muke Isusove, tapetima, ručnim vezovima i radovima, luminima, voštanicama ili petroljačama. To je dan posta a jelo se tek navečer bakalar i blitvu i sl. Nastojalo se popiti dobra crnog vina da bi se imalo "više krvi". Na noćnoj misi pjevala se "Muka" i klečeći se ljubilo raspelo. Zatim bi oko 22 sata krenula procesija (djeca, osoba s "kukuljačom" u ulozi Isusa s križem, bosa, svećenik sa svetim sakramentima i ostali s pjevanjem "Puče moj" i drugih pjesama). Muškarac u kukuljači obično se zavjetovao. Nad svećenikom nosio se baldahin. Procesija je išla "na oposlen". Mjesto su resili lampioni (papirnate kutije sa svijećom), a iza zatvorenih staklenih prozora u trenutku prolaska procesije zapalile bi se dvije svijeće. Poslije obreda se vraćalo u crkvu (pjevao se Plač Gospin, uglavnom žene). Stražarilo je 12 izabranih mladića uz Kristov grob koji se postavlja u četvrtak neprekidno u smjenama dva po dva svakih 20 ili 30 minuta. Isus je ležao u bijelom platnu okićen cvijećem i s 10-12 lumina.

Grob je sve do Uskrsnuća u Veliku subotu čuvala "vojska" u posebnim svećanim uniformama austrougarske vojne mornarice s puškama. "Oficiri" su imali časničke oznake iz vremena uprave stare Austrije. Kasnije su to bile obične mornarske odore. Na Veliku subotu, prije mise se blagoslovlila vatra. Vatra bi se zapalila ili u zvoniku ili kod vrata crkve s unutarnje strane. Nakon što bi svećenik zapalio veliku svijeću, mještani bi prenosili plamen. Za mise, koja bi obično počela u 10 sati umjesto zvonjenja se "škrgoćalo" (klepetalo) s posebno od drva napravljenim "škrgalj`nama" (čegrtalj`kama). Kod slavlja uskrsnuća, pri pjevanju Glorije, svi ti "vojnici" su od straha drhtali i padali kod groba. Pri tome je bilo važno tko je bolje padao i "strah dao". Nakon kraćeg vremena svi bi "vojnici" pobjegli iz crkve i presvućeni u bijele hlače i dalje prisustvovali misi. U trenutku pjevanja Slave, razvezala su se zvona i "luncijanjem" (brzo udaranje klatna na jednu stranu) se objavilo Isusovo uskrsnuće. Mnogi bi oprali oči u blagoslovljenoj vodi. Obavljao se i blagoslov hrane. Poslije mise se blagoslivljala voda u kamenici u crkvi koju su uzimali ljudi i odnosili kućama. Voda se pripremila u kablu obloženom bijelim platnom na koji bi se stavilo raspeće i dvije svijeće. Odatle se voda nosila u kamenicu. Po završetku mise išli bi sa svećenikom u župsku kuću i tu bi ih on počastio. Uvečer su se pekale pogaće "blagoslovnice" i drugo slatko.

Na sam Uskrs, 12 "vojnika" preobučenih u bijele hlaće i bluže, predvođenih "komandantom" došla bi na malu misu, a nakon nje u župski ured gdje bi im svećenik obično dao novčani poklon. Od male do velike svečane mise blagoslivljala se hrana donesena u "sprtvicama": slatka "blagoslovnica" ili "turta", mladi luk (ljutika), tvrdo kuhana jaja "ofarbana" ili crtana voskom i drugo. Našarana jaja bojala su se žutonatrančastom bojom koja se dobivala od korijena broča. Dan Uskrsa, osim svečane mise, prate veselje, kolači, piće, obilje jela. Posebne pogače, tzv. "pinke" su bile za djecu, ali i odrasle u četiri oblika: pogača trostrana, košarica s jajem u ljusci u sredini i s križem od tijesta preko jajeta, pletenica s također prekriženim jajem na najdebljem mjestu, i "pivac i koka" tako da je koka imala jaje po sredini, a zrna papra bile su oči. Osim u kućama, peklo se dosta i u pekari. Nekad su se igrala i kola. Igrala se igra s jajima (jaja su se "tucala") koja su s tri koraka udaljenosti gađali novcem, te bi se djeca natjecala čija će kovanica ostati u jajetu, čije će jaje više ili dalje odskočiti, čije će jaje najduže izdržati "tucanje" i sl. Poslije uskršnjeg ručka, svećenik bi primio "vojsku" i počastio je bijelim vinom. Sutradan se štovao uskršnji ponedjeljak, a slijedeća nedjelja se naziva i Mali Uskrs. Za Veliki petak i Uskrs uvijek se navečer palio lumin na kredencu.

Na Tijelovo također se održavala procesija s nošenjem pokaznice (monstrance) sa svetim sakramentom. Naprijed bi išla školska djeca u bijelom s krunama od cvijeća na glavi, s košaricama s laticama ruža i viola koje su putem bacali ispred ostalih. Glavno i veliko, od ukupno četiri stajališta, bilo je ispred Kneževića kuća (najstarija gusterna) u "srid mista" gdje se postavljao improvizirani oltar. Mjesto i brodovlje su bili svečano okićeni. Na Tijelovo se molilo, za kišu i plodnost zemlje.

Na Spasovo, tj. blagdan Velikih križa, održavao se stoljećima crkveni običaj blagoslova mora i polja, a svećenik je išao blagoslivljati polja u sve zaseoke sve do Ždrila. To je bio i početak kupanja u moru za djecu. Posebno je išla procesija do zdenaca na Trnovači, gdje se blagoslivljala i voda. Na Vučijaku, za obavljanja procesije, zaustavljalo se na mjestima zvanima "vandelišta" gdje se čitalo evanđelje oko križa uklesanog u kamenu ploču sa svijećama okolo. Tu bi svećenik obavio blagoslov.

Na sv. Jurja (Jurjevo, 23. IV), svećenik obavlja blagoslov torova, a nekada su na taj dan mladići i djevojke pravili krune od cvijeća i stavljali na vrata osobe koju vole. Djevojke bi stavljale "vince" oko vrata. Ustajalo se rano, da ih ne uhvati sunce "da ne bi ostali ljudi lini".

Svi Sveti ili Sisvete, važan blagdan štuje se 1. studenog. Sljedeći dan je Mrtvi dan kada se održavala procesija poslije mise sa svećenikom. To su dani obilazaka groblja, molitvi i pjevanja za mrtve. Groblje se posebno kiti cvijećem, a u kućama se navečer palio lumin. Mještani zaselaka, koji nisu mogli do groblja, mogli su odati poštu mrtvima i na "vandelištima", gdje bi se na Mrtvi dan napravio krug od kamenja i stavilo cvijeće.

Sve su procesije praćene crkvenim i državnim stjegovima i barjacima, baldahinom, 6-8 ferala, odgovarajućim pokaznicama (za Spasovo i neke druge procesije se npr. nosila darovnica pok. Ive Kneževića, Josipovog). Na koloni kod Damjana postavljao se "šandarac" sa stijegom za sve procesije i svečanosti.

Posebno su se svečano obavljala krštenja, prve pričesti, krizme, vjenčanja, a u tuži pogrebi. Krštenje, kao jedan od najvažnijih sakramenata, oduvijek su primala sva djeca. Prije se nastojalo dijete krstiti čim prije nakon poroda, kako slučajno ne bi umrlo nekršteno. Nekrštena su se djeca pokapala izdvojeno, a krštena s ostalima i zvali su ih "andelićima".

Prve pričesti se obično odvijaju u proljeće, nakon što učenici trećeg razreda svladaju vjeronaučno gradivo. Običaj je da se prvopričesnici svečano obuku u bijelo. Krizmu obavlja nadbiskup zadarski ili po njegovu ovlaštenju kakav drugi visoki crkveni dužnosnik.

Više je Vinjerčana i Vinjerki svoj život posvetilo Crkvi opredjeljujući se za svećenički poziv, odnosno za život u samostanu. Navode se neki za koje se saznaje iz različitih izvora. Slijedi popis poznatih Vinjerčana svećenika:⁹⁹

	ime i prezime	godina spomena, rođenja, smrti, službovanja i sl.	uloge, djelatnost, podrijetlo, ostale napomene
01.	Ante Čoza	1700.	bratim glagoljaš
02.	o. Šime Cosich (Čoza)	1704. đakon, 1706.	župnik u Novigradu
03.	o. Franjo Magaš(ić)	u. 1719.	glagoljaš; trećoredac u Zadru
04.	o. fra Frane Čoza, zv. Kaime	u. 2. 2. 1744. 1707. svjedok u Novigradu od 1710. župnik u Vinjercu	"1730/32, obnovitelj samostana Karin, 1723.-1729. i 1736. župnik u Rodaljicama, 1729.-30. ž. u Jasenicama;
05.	don Mate Čoza	1776., 84., u. 8. 11. 1811.	"župnik u Islamu Latinskom
06.	don Jure Žunić	1776. bratim u Vinjercu	"župnik u Selinama
07.	don Luka Magaš	1776. bratim u Vinjercu 1790.-93. ž. u Posedarju	"1793.-97. župnik u Slivnici
08.	don Filip Žmikić	, u. 11. 10. 1830.	"1790. bratim, 1795. župnik u Slivnici
09.	don Ante Čoza	1787.; u. 1811.	"župnik Islama
10.	don Ante Veršić	r. 1778., u. 1845.	"1822., 1827., 1835., 1837. ž. Posedarju
11.	Niko Knežević ("pop, đak") ?	r. oko 1800.	
12.	don Josip Veršić	r. 1895., u. 1973., ž. 1910.-40.	"Ervenik, Slivnica, Kožino, Jasenice
13.	don Frane Magaš	r. 1895., u. 1952.	"Sutom., Škabrnj., Medvid, Jas., zar. 1919.
14.	don Ivan Veršić	r. 1905., u. 1988.	"Polj., Drač., Pol., Suh., Zem., Zd., zar. 1929.

⁹⁹ Izvori razni.

Posljednjih nekoliko svećenika još se pamte u puku. Frane Magaš Franin (Vinjerac, 4. VIII. 1895.- Zadar, 5. XI. 1952.) sa Šimom Veršićem je 1913. u V. razredu sjemeništa u Zadru, kad i Teodor Parić u I. r. F.¹⁰⁰ Zareden je 1919. godine. Bio je župnik u Sutomišćici, Erveniku, Medvidi s Rodaljicama i Bruškoj, Jasenicama, Škabrnji i opet Jasenicama. Sahranjen je u Vinjercu u obiteljskoj grobnici.

Josip Veršić, Grgin, svećenik (Vinjerac, 20. XII. 1885.- Zagreb 24. IV. 1973.). G. 1905. je u VII. razredu sjemeništa u Zadru, zareden je 1910. g., dobio župu Ervenik. Župnikovao još u Slivnici, Kožinu i Jasenicama. Napustivši službu 1940., preselio u Zagreb. Sahranjen u Zadru.¹⁰¹

Ivan Veršić, Antin (2. III. 1905. - 24. IX. 1988.). Zareden 1929., župnik u Poljicima, Dračevcu, Poličniku, Suhovarama, Zemuniku, adm. u Kožinu, kanonik prvostolnog kaptola Sv. Stošije u Zadru, kancelar i delegat za ekonomiju sjemeništa do 1988. kada je i umro. Sahranjen u Zadru.¹⁰² Svećenici u Vinjercu od 17. st. do danas.¹⁰³

	ime i prezime	godina ili razdoblje spomena/sluzenja	opaska
01.	don Matej ("dominus Mathei")	1482.	svećenik Slivnice i Vinjerca
02.	o.fra Frane Miočević	1646.	poslan s Visovca, poginuo u Boričevcu
03.	o.fra Mijo Bukovac	1650.	" poginuo kod Zečeva
04.	o.fra Jakov Antičić	1651., 1667.	"
05.	o.fra Luka Banović	do 1669. i iza 1699.	"
06.	o.fra Jure ("iz Sukošana")	1669.	" u zamjeni
07.	o.fra Ante Antunović	1675., 1676.	"
08.	o.fra Grgo Šutić	1676.	"
09.	o.fra Ludovik Aničić	1677., 1682.	" r. u Nuniću, u. 1712. u Zatonu
10.	kapelan fra Toma Klarendić	1682., 1686., 1689., 1696.	"
11.	o.fra Frano ("iz Banja Luke")	1691.	"
12.	o.fra Ludovik Ivačić	1695.	"
13.	o.fra Lovre Senečić	1696., 1697.	"
14.	o.fra ? (" <i>sin Mitra iz Karina</i> ")	kraj 17. st.	u nar. pjesmi, kod V. Vežića
15.	o.fra Bonaventura	1700.	poslan s Visovca, iz Majdana

¹⁰⁰ Status.... 1913., 125.; V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

¹⁰¹ Status.... 1905., 123.; ISTO., 1913., 149.; V. CVITANOVIĆ, kao i bilj. 20.

¹⁰² ISTO: *Opći Šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji*, Zagreb, 1974., 309, 310, 314.

¹⁰³ Izvori razni

16.	o.fra Anton (Ante) Rubčić	1704.,1705.,1709.	"
17.	o.fra Ante Pletikosa	1705.	"
18.	o.fra Ante Perković	1707., 1710.	" iz Imotskog
19.	o.fra Josip Rubčić	1710.	"
20.	o.fra Franjo Kaime Čoza	od 1710., u. 1744. u Karinu	" r. u Vinjercu
21.	o. Ante Zurković	1714.,1716.,1717.	" r. u Obrovcu, u. na Visovcu 1719.
22.	don Jure Kuštera	1727.	glagoljaš, iz Pašmana?
23.	don Martin Skropanić	1740.	" iz Oliba
24.	don Petar Čoza	u. 1745., 3.1.	"
25.	don Ilija Knežević	oko 1760.	" umro "na 2.11."(god?)
26.	don Šime Dadić	1767.,1776., 1784.	" umro 1784.7. 2. u Selinama
27.	don Petar Dadić	1792., u. 1826.,7.3.	" 1769.,1779.,1784. u Slivnici
28.	Marko Lemić	1796.	"
29.	don Mate Veršić	1822?(26.), u.1846., 5. 4.	" r.1779., 1810/11. ž. u Posedarju
30.	don Ivan Rakvin, kapelan	1829.-1832.	" iz Kali
31.	don Ante Margetić, ispomoć	1828.-1836.	" župnik u Selinama
32.	don Marko Skorlić, ispomoć	1836.-1838.	" župnik u Slivnici
33.	don Božo Veršić, ispomoć	1839.	" zamj. za M. Skorlića u Slivnici
34.	don Luka Stošić, ispomoć	1839., u. 9.4.	" inače župnik Nadina
35.	don Marko Božićević	1846.	
36.	don Šime Nasso	1846.-1854.	s Visa?, do 1846. u Zadru, kasnije u Pagu
37.	don Vinko/Vincenc Segarić	1854.-1858., u.1880.	glagoljaš iz Ista, zaređen 1840.
38.	don Mate Silvestrić	1858.-1861., u.1903.	" iz Silbe, zaređen 1858.
39.	don Ivan Budić	1861.-	"
40.	don Martin Škifić	1869.-1871., u.1901.	"iz Zverinca, zaređen 1863.
41.	don Ante Scandrolli	1871.-1872.	
42.	don Josip Guella	1872.-1876.	
43.	don Vinko Tandar(c?)	1876.-1877.	
44.	don Božo Panović	1877.-1878., u.1882.	glagoljaš iz M.Iža, ml. misa 1856.

45.	don Šime Meštrović	1878.-1879.	" s Paga
46.	don Šime Ušalj	1879.-1881., u.1883.	" iz Sali, zaređen 1863.
47.	don Jerolim Mirčeta	1881.	iz Drniša
48.	don Krsto Vukić	1881.-1903., 1903.	u. iz Zadra (Arbanasi)
49.	don Kamilo Franchini	1903.-1907.	iz Mont. Helv., r.1861., zaređen 1884.
50.	don Ivan Pensa	1908.-1922., r.1877.,u.1924.	iz K. Štafilića, zaređen 1902.
51.	don Ante Čotić	1923.	iz Hercegovine, Lisice
52.	don Kazimir Sambunjak	1923.-1939., 1885.,	r. glagoljaš iz Silbe, zaređen 1909.
53.	don Srećko Lovretić	1940., u.1942.	" s Molata, zaređen 1935.
54.	don Robert Milanja	1940.-1941.	iz Zaglava, zaređen 1937.
55.	don Josip Luskar	1941.-1944.	iz Pota, Slovenija, u. 1955. u Argentini
56.	don Ante Jakša	1944.-1949.	r. 1891. u Gradcu (Podzemelj, Slovenija)
57.	don Robert Dominis	1949.	glagoljaš iz Sali, zaređen 1941.
58.	don Leonard Riko Finka	1950.-1953.	" r. 1901. Sali, u. 1989., zaređen 1936.
59.	don Milovan Perović	1953.-1970.	iz Zadra (Arban., r.1921., u.1995.)
60.	don Josip Žagar	1970.-1971.	iz Ražanca
61.	don Joso Kero	1971.-1976.	r.1934. u Bibinju, adm. iz Posedarja
62.	don Čedomir Šupraha	1977.-1978.	r.1938.u Kolanu, zaređen 1963.u Zadru
63.	don Drago Ćurić, poslužitelj	1977.-1978.	iz Hercegovine
64.	don Tito Šarin	1978.-1982.	r. 1944.u Poljani, zaređen 1968. u Zadru
65.	o. fra Vito Smoljan, pomoćnik	1980.-1982.	r. 1941. u Bgd, zaređen 1965. u Zadru
66.	don Anđelko Buljat	1982.-1987.	iz Zemunika
67.	don Srećko Petrov	1987.-1992.	iz Herceg -Bosne (Zavidovići)
68.	don Mario Soljačić, suradnik	1990.-1991.	iz Suhovara
69.	don Jerolim Lenkić	1992.-1997.	iz Bibinja
70.	don Alojz Knežević	1997.-	iz Herceg-Bosne (Žepče)

Posebno treba istaknuti već spomenutog Franju Čoza, zv. Kaime, franjevca, (Vinjerac oko 1680. - Karin 2. II. 1744.), glagoljaša, obnovitelja i predstojnika franjevačkog samostana i crkve u Karinu 1730. i 1731. Prethodno je 1723. na provincijskom kapitolu u Požegi imenovan upraviteljem toga samostana tada u ruševinama. U Karin dolazi iz Jasenica gdje je službovao 1729.-30., a prethodno u Vinjercu (1710.-1723?) i Rodaljicama 1723.-1729. Poglavar je Reda male braće u Karinu 1730.-32., a zatim od 1732. vikar samostana. Zajedno sa fra Franom Bokanom počeo čistiti crkvu i samostan (1730.), da bi ga sljedeće godine djelomično osposobili za stanovanje. Te su godine s južne strane bile upotrebljive tri prostorije u koje su uselila 4 svećenika i jedan dječak. Predsjednik kuće bio je upravo fra Franjo Kaime Čoza koji je u Karinu i umro. U međuvremenu je župnikovao i u Rodaljicama 1736.¹⁰⁴

Vinjerac je dao i veći broj časnih sestara. Ovdje se navode one za koje su pronađeni podaci, ili koje se pamte u narodu.

Anica Veršić (č. s.), milosrdnica, umrla je u Zagrebu, 22. VI. 1890. Emilijana (časna sestra) Magaš, (r. 1848), bila je benediktinka u Pagu, pr. 1888., conv. prof., tj. samostanska profesorica., spominje se i 1913. godine.¹⁰⁵

Kata (č. s. majka Marija Antonija) Knežević, (r. u Vinjercu 1862., u. u Zadru 5. I. 1944.), pr. je 1890. u benediktinskom samostanu Sv. Marije u Zadru, bila je dugo predstojnica (*madrebadeša*).¹⁰⁶ Među ostalima izuzetno zaslužna za sačuvanje Zlata i srebra Zadra. Marija-Anica (č. s. Ivana) Knežević, njezina sestra, (r. u Vinjercu 1866., poginula je u bombardiranju Zadra 18. XII. 1943.), pr. je 1896.¹⁰⁷

Stošija (č. s. Konsulata) Žmikić, Nikolina, sestra pom. zapovjednika Ivana (Babele) i Šime Žmikića (r. u Vinjercu oko 1890. g., u. 13. I. 1945. u Zagrebu), sestra u Sinju, Dubrovniku starješina (i Zagrebu?).¹⁰⁸

Serafina Anđela (č. s. majka Gertruda) Magaš, Nikolina (r. u Vinjercu 27. I. 1897., u. u Pagu 2. VII. 1974.), dugogodišnja poglavarica (*madrebadeša*) benediktinki u Pagu gdje je i sahranjena. Zavjet je dala 1921. u samostanu, u koji je ušla u 21. godini života i tamo provela 57 godina. Žensku učiteljsku preparandiju završila u Dubrovniku te postala upraviteljica dječjeg vrtića "*Zabavište Sv. Anđela čuvara*" koje je otvoreno 1923. u Pagu. Tu su odgajane generacije Pažana do 1945. kada je zatvoreno. Zaslužna za Pag i Pažane, bila je postojan i zatajan širitelj hrvatske nacionalne svijesti nasuprot djelovanja autonomaša i talijanaša. S m. Antonijom vodila je u vrijeme II. svj. rata pučku kuhinju katoličkog Karitasa sa 700 obroka dnevno, s redovnom ishranom 200 paške djece. Istakla se u vođenju vjerskih aktivnosti, vodila Počasnu stražu Srca Isusova i propovijedala u samostanskoj crkvi uz dozvolu zadarskog nadbiskupa. Poglavarica samostana je od 1942.

¹⁰⁴ Podaci preuzeti iz radova: Petar K. BAČIĆ, Karin i okolne župe, *rukopis*, Visovac, 1922. (rukopis); Stanko BAČIĆ, *Perušić*, Split, 1989., *Franjevci u Zadarskoj nadbiskupiji i Ninskoj biskupiji*, Šibenik, 1995., i ISTI, *Franjevački samostan u Karinu*, Šibenik, 1995.

¹⁰⁵ *Status personalis et localis archidioecesis Jadertinae*, Zadar, 1905., 133.; Isto, 1913., 132.

¹⁰⁶ ISTO, 1905., 132.; 1913., 131.

¹⁰⁷ ISTO, 1905., str.; 1913., 131.

¹⁰⁸ Župski ured u Vinjercu, *Matična knjiga umrlih u Vinjercu*, od 1900.; L. R. Finka, n. d.

do 1966. Zaslužna za kulturno i prosvjetno uzdizanje susestara (jezici i dr.). Nažalost, obilatu korespondenciju je uništila sama "zbog diskrecije", što otežava pisanje njena životopisa. Nositelj ordena za zasluge u spašavanju djece u II. svj. ratu.¹⁰⁹

Anica (č. s. Ursina) Vedrić, Jankova (r. u Vinjercu 15. V. 1878.- u. u Zagrebu 19. V. 1960.), bila je sestra u samostanu na Stenjevcu u Zagrebu, gdje je i sahranjena.¹¹⁰ Ika (č. s. Flavija) Veršić, Grgina, (r. u Vinjercu 7. III. 1893.- u. u Šibeniku 23. I. 1964.) bila je sestra milosrdnica u Šibeniku gdje je i sahranjena¹¹¹ kao i Katarina (č. s. Alma) Veršić, Franina od Vrnjacovih (r. u Vinjercu 18. X. 1881. - u. u Zagrebu 21. II. 1960.), sestra milosrdnica u Zagrebu gdje je i sahranjena.¹¹²

Ivanka (Ivka) Veršić, (č. s. Florencija) Ivina-Gljotina, (r. u Vinjercu 10. III. 1911.), bila je pripadnica reda Svetog Križa, gl. sestra u Bošnjacima, zatim časna sestra u Đakovu, i poslije umirovljenja u Koprivnici.¹¹³

Terezija (č. s. Abundancija) Veršić, (1899.-17. VIII. 1984) službovala je u Đakovu.¹¹⁴ Ita Bušljeta, (č. s.) umrla 19. IV. 1975., bila je sestra milosrdnica u Rijeci i u Zagrebu (Frankopanska), umrla i pokopana u Zagrebu.¹¹⁵

Anica (č. s. Tereza), Magaš, Antina (24. XII. 1873.- 17. X. 1920.), sahranjena je u Vinjercu. Mara (č. s. Benedikta) Žunić, bila je sestra u Rabu gdje je i umrla 30. III. 1965. Marija Veršić (č. s.), milosrdnica, umrla je u Zagrebu 22. VI. 1924. Katica Magaš (č. s.), milosrdnica, umrla je 1. VIII. 1930. Maša (č. s. Serafina) Žmikić., Tomina, umrla je 27. X. 1965. Roža (č. s. Roza) Veršić, milosrdnica umrla je 13. X. 1909. u Zagrebu. Stošija (č. s.) Knežević, umrla je u Bresciji, Italija, 27. XI. 1921.¹¹⁶

Nadbiskupi (biskupi) zadarski redovito dolaze u pastirske pohode Vinjercu. U kanonskim pastoralnim pohodima Vinjercu bili su npr. pomoćni biskup zadarski Ivan Berčić, 23. svibnja 1841., nadbiskup metropolita zadarski Josip Godeassi 8. svibnja 1846..¹¹⁷ a u 20. st.: 13. lipnja 1904. Matej Nedjeljko Dvornik, nadbiskup metropolita zadarski, 20. svibnja 1911., 13. i 14. lipnja 1914., 15. srpnja 1921. nadbiskup metropolita zadarski Dr. Vinko Pulišić, 13. studenog 1925., 4. svibnja 1932. dr. fra Jerolim Mileta, apostolski administrator, inače biskup šibenski, 12. lipnja 1950., 29. travnja 1956. i 4. rujna 1960. pomoćni biskup zadarski Marijan Oblak, 13. i 14. lipnja 1964. nadbiskup zadarski Mate Garković, 27. i 28. lipnja 1970., 16. lipnja 1974., 10. rujna 1978., 4. rujna 1982., 4. svibnja 1986., nadbiskup zadarski Marijan Oblak, 23. svibnja 1990., 12. lipnja 1994.

¹⁰⁹ J. i Ž., Pag bez majke Gertrude. *Glas Koncila*, br. 15 od 21. srpnja 1974., 14.; Djetinjstvo jedne naše koludrice. *Naša Prisutnost*. Glasilo hrvatskog benediktinskog udruženja, Hvar, 1977., 19.-23.

¹¹⁰ *Knjiga mrtvih Župe Vinjerac*; L. R. FINKA, n. d.

¹¹¹ ISTO.

¹¹² ISTO.

¹¹³ *Opći Šematizam katoličke crkve u Jugoslaviji*, Zagreb, 1974., 890.

¹¹⁴ Župski ured u Vinjercu. *Matična knjiga umrlih u Vinjercu*, od 1900.; L. R. Finka, n. d.

¹¹⁵ Župski ured u Vinjercu. *Matična knjiga umrlih u Vinjercu*, od 1900.

¹¹⁶ ISTO.

¹¹⁷ DAZd. *Matične knjige*. Inv. br. 1404. Vinjerac. *Knjiga vjenčanih 1826.-1855.*(1856.)

nadbiskup koadjutor zadarski Ivan Prenda, 13. lipnja 1998. nadbiskup zadarski Ivan Prenda.¹¹⁸ Posjete biskupa vezane su i uz redovne prve pričesti i krizmu.

¹¹⁸ Prema raznim maticama u Župnom uredu Vinjerac.

Prilog 1. Broj stanovnika župe Vinjerac 1527.-1998.

godina	Vinjerac	Vučijak	Ždrilo- Kneževići	Podastrana	Ukupno Vinjerac
1527.	65?				65 (Mocio)?
1527.	-	-	-	-	220 sa Slivnicom?
1692.	-	-	-	-	434 sa Selinama
1708.	-	-	-	-	460 sa Slivnicom
1717.	-	-	-	-	526 sa Slivnicom
1830.	-	-	-	-	261
1844.	-	-	-	-	335
1854.	307	117	-	47	471
1855.	-	-	-	-	492
1856	-	-	-	-	446
1857	-	-	-	-	377
1869	-	-	-	-	462
1879	-	-	-	-	501
1880	336	174	64	-	574
1890	465	184	79	-	728
1900	513	213	105	-	831
1905*	601	180	95	-	876
1910	507	243	116	-	866
1913*	786	259	125	-	1170
1921	-	-	-	-	900
1928)	584	292	166	-	1042
1931	-	-	-	-	768
1937*	-	-	-	-	893
1948	271	219	137	-	627
1952*	-	-	-	-	445
1953	235	145	217	-	597
1961	168	173	171	-	512
1971	198 (131)	115(177)	170 (175)	-	483
1977**	130	115	139	-	384
1981	164+Vuč.	-	164	-	328
1991	131+Vuč.	-	142	-	273
1998	65	55	135		255

Izvori: za 1527.: Šime LJUBIĆ, *Commissiones et relationes venetae*, I -III, *Monumenta spectantia historiam Slavorum Meridionalum*, JAZU, Zagreb, 1876., I, 219, Relatio Zaharija Vallareso od 10. IX. 1527.; za 1692. Mile BOGOVIĆ, *Katolička crkva i pravoslavlje u Dalmaciji za mletačke*

vladavine, Zagreb, 1982., 16-17; za 1708. DAZd, *Katastri Dalmacije*, Fond 6., knjiga 64, 50 i 51; za 1717.: DAZd, *Fond obitelji Lantana*, sv. 28., poz. 2, br.11, *Copia tratta da un Volume Seg. Anagrafi, e Roli 1717., esistente apresso, e nelle mani Sig. Col. Simon Lantana, Terra Ferma*; za 1830.: DAZd, *Razni spisi Dalmatinskog namjesništva, Guvernerat Dalmacije 1807.-1861.*, sv. 21., *Prospetto generale della Popolazione, delle case, delle famiglie, delle Bestiame, e di mezzi di trasporti della Provincia della Dalmazia, a tuto di 31. Dicembre 1830...* (Vinjerac uključuje i zaselak Podastrane tj. Veršiče i Kneževiće kasnije zaselak Slivnice); za 1854.: DAZd, *Spisi okružnog poglavarstva u Zadru*, svež. 203, br. 16416, "Prospetto della Popolazione, Bestiame e Mezzi di Trasporto Esistenti nel Circolo di Zara colla Fine dell Anno Solare 1854". Brisnica, kao dio Posedarja ovdje je dana posebno; za 1855.: DAZd, *Spisi obitelji Zanchi*, sv. V., *rukopisi Sindacato di Novegradi, 1855., (Castel Venier, t. 1-17)*; za 1857.-1971. (godišta službenih državnih popisa): Mirko KORENČIĆ, *Naselja i stanovništvo SR Hrvatske 1857-1971, Djela JAZU*, 54, Zagreb, 1979., 758, 762; za 1905., 1913.: *Status personalis et localis Archidieocesis Jadertinae*, Zadar, za 1905., 71-74 i 1913., 73-76; za 1928., 1937. i 1952.: L. R. Finka, n. d., 1952.; za 1977.: Podaci Popisa stanovništva i stoke za potrebe izgradnje NE "Vir", Općinski zavod za statistiku, Zadar 1977. (neobjavljeno); za 1998. procjena autora. Napomena: Vidljivo je da crkveni podaci g. 1905.- 1937. prikazuju nešto veći, a g. manji broj pučanstva od službenih podataka koji su vjerodostojniji, budući da su metodološki ujednačeno obuhvaćali brojne odseljene koji su prijavljivali mjesto boravka u drugim sredinama.

Damir Magaš: HISTORIC AND GEOGRAPHIC FEATURES OF THE CHURCH LIFE OF VINJERAC

Summary

The paper deals with certain historic and geographic facts pertaining to the church in Vinjerac (273 inhabitants in 1991), a small Croatian settlement 36 kilometers northeast of Zadar. Its economy had always been mostly connected with sailing and shipping. The number of its inhabitants increased rapidly at the end of the 19th and the beginning of the 20th century (1170 in 1913) but quickly decreased during the 20th century. When the Ottoman penetration had ceased, the Roman-Catholic church of Saint Antonio from Padua, probably built in 1652 and reconstructed in 1846, became the central point of local religious life. The article presents the significant data pertaining to the most important events, the glagolitic books, its priests and nuns, the construction and reconstruction of the churches, chapels and parish houses and the visitations made by archbishops and bishops. A list of names of 70 priests from the 17th century up to the present day as well as a list of 14 priests born in Vinjerac are appended to the article. The author also elaborates the confraternities which existed till the middle of the 20th century. In ancient times, up to the 15th century, the parish of Vinjerac-Slivnica-Seline existed as a part of the bishopric of Nin. Until the beginning of the 15th century there was also the monastery of Saint Paul with the church of Saint Marcus. The old Croatian language and glagolitic Croatian script were used in the Roman-Catholic liturgy by domestic monks. The monastery was destroyed by Venetian forces in 1416 but the church survived until the 19th century. In 1826 Vinjerac became an autonomous parish, a statistic settlement and catastric commune. Two years later the bishopric of Nin joined the archbishopric of Zadar, so Vinjerac, with its dispersed groups of homes in Ždrilo and Vučijak, was also included within its jurisdiction. There is also the chapel of the Sacred Heart within the village. The building of Saint Anthony's tower commenced at the beginning of the 20th century and was completed in 1983.